

Torsdagen den 31 maj

Kl. 19.30

---

*Husläkarsystem,
m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Husläkarsystem, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om socialutskottets betänkande 1978/79:47.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 2630 yrkat avslag på propositionen om husläkarsystem inom hälso- och sjukvården. Vi har gjort detta med anledning av att propositionen inte innehåller några egentliga konkreta förslag, vilket ju har framhållits tidigare i debatten.

Propositionen innehåller en rad önskemål och allmänna rekommendationer, som inte motiverar ett riksdagens beslut, och om de övriga partiernas motionärer konsekvent hade tagit ställning med utgångspunkt i sina motioner, hade de också kommit till samma resultat, dvs. ett avslagsyrkande.

Vad innebär propositionen när det gäller s. k. konkreta åtgärder? Bl. a. hänvisas till att statsrådet "kommer att verka för en ökning av antalet FV-block för allmänläkarvård inom ramen för det arbete som bedrivs inom socialdepartementets sjukvårdsdelegation". Statsrådet "har för avsikt att föreslå regeringen att uppdra åt nämnden för läkares vidareutbildning (NLV) att i samråd med berörda parter utreda frågan om kompletteringsutbildningar som skall göra det möjligt för specialistläkare att gå över till allmänläkarverksamhet. Statsrådet har också för avsikt att uppdra åt NLV att närmare överväga frågan om dispansförfarande vad gäller kraven på behörighet till allmänläkartjänster. Statsrådet anmäler att förslag kommer att framläggas om åtgärder för att mot bakgrund av kontinuitetsutredningens betänkande i samråd med sjukvårdshuvudmännen undersöka möjligheterna att utöka utbildningskapaciteten för distriktssköterskor. Statsrådet förordar åtgärder för att utbildningsmyndigheterna i läroplaner m. m. skall ge större utrymme för primärvården vid utbildning av vårdpersonal."

Detta är ju inte särskilt konkreta förslag, men de speglar hela innehållet i propositionen. Det brinner emellertid i knutarna när det gäller vårdsituationen på vissa områden. Statsrådet, som inte är ovetande om detta, borde övergå från överväganden, avsikter och förordande till handling för att lösa sjukvårdskrisen.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det är en utmaning mot de vårdbehövande när man på ansvarigt regeringshåll framlägger tankar på ett husläkarsystem, trots vetskapen om den katastrofala personalsituation som hälso- och sjukvården brottas med.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

Bristen gäller också läkare. I dag diskuteras på allvar ett anställningsstopp för läkare i storstäderna för att få ut läkare till landsorten. Landstingsförbundet menar att detta är ofrånkomligt, om man i stora delar av landet skall kunna bedriva någon som helst sjukvård. Det finns i dag hela landskap, där man inte har tillgång till läkare.

1977 saknade 16 % av tjänsterna läkare. Men detta ger inte hela bilden. Dit hör att omkring hälften av tjänsterna var besatta med inte helt behöriga eller inte helt färdigutbildade läkare. Samtidigt kan tydligen en eftertraktad tjänst uppehålla två läkare.

Fördelningen av läkare lika över hela landet har inte fungerat. Inte heller har man fått en rättvis fördelning inom olika vårdspecialiteter. Läkare söker till storsjukhusens specialkliniker i storstäderna, som ger en annan status än exempelvis allmänvården, långtidssjukvården eller psykiatrin. Nya tjänster har också inrättats i snabbare takt än det har varit möjligt att tillsätta läkare. Flyttlasspolitiken tillämpas inte inom läkaryrket.

Alla är väl överens om att kontinuiteten vid återkommande läkarbesök borde vara annorlunda och bättre, ett problem som de flesta sjukvårdshuvudmän nu visar intresse för. Men i propositionen har man snävat till begreppet genom att i första hand knyta det till två personalgrupper: allmänläkare och distriktssköterskor. Vpk vill utvidga detta begrepp och har tidigare föreslagit uppbyggandet av team bestående av läkare, sjuksköterskor, undersköterskor, sjukgymnaster, socialarbetare och andra yrkesgrupper, som får ansvaret för ett geografiskt avgränsat område, där alla personalkategorier deltar i det direkta patientarbetet. Genom att stimulera till löta kontakter med vårdcentraler och hembesöksverksamhet skulle man kunna uppnå god personkännedom och bra relationer mellan den samlade sjukvårdspersonalen och dess patienter.

Vi hade en tid en distriktsläkarorganisation, som fungerade relativt bra. Samma läkare fanns där, ofta i flera generationer, vilket ingav en viss trygghet. Sedan kom läkarcentralerna, som skulle bli ett komplement. Därefter kom stordriftsidén med specialavdelningar och specialister, vilket har utarmat allmänsjukvården på distriktsplanet.

Det är slöseri med resurser att komma till olika läkare. Det sade statsrådet före pausen. Men på distriktsläkartjänsterna finns i dag nästan enbart s. k. AT-läkare, i vilkas utbildning ingår tre månaders praktik på distriktsorganisationen. Det betyder att den som går på kontinuerlig läkarkontroll för exempelvis hjärtbesvär under en tvåårsperiod kan mötas av åtta olika läkare. Det finns konkreta exempel på detta. Vad det innebär av negativa effekter för en patient, både undersökningsmässigt och när det gäller medicinering, är inte svårt att räkna ut. Detta problem vill statsrådet nu lösa. Men hur? Jag tror att det med rimliga krav på vidareutbildning, kompensering för jourtjänstgöring, kortare arbetstid m. m. är orimligt att tänka sig en bestående läkarkontinuitet. Däremot är det möjligt att upprätthålla kontakten med en och samma personalgrupp vid en vårdcentral med den utformning som vpk förordar i motionen.

I propositionen talas det om nödvändigheten av att bygga ut den öppna

sjukvården. men inga konkreta förslag till åtgärder ges. Sjukvårdshuvudmännen, landstingen, har kommit längre i sin sjukvårdsplanering på detta område. De bör också i sin egenskap av huvudmän ges huvudansvaret för sjukvårdens planering. Landstingen måste tillsammans med vårdpersonalen ta ett större politiskt ansvar också för vårdens innehåll.

Jag skall inte här ta upp frågan om vårdlag och vpk:s uppfattning om hur dessa borde fungera. Dels har den frågan diskuterats tidigare i vår, dels återkommer den då vårdutbildningen på högskolan kommer upp. Hur utbildningen ser ut både kvantitativt och kvalitativt är avgörande för hur sjukvården skall fungera.

Om inte hela sjukvårdssystemet skall klappa ihop, måste en snabb utbyggnad ske av en lättillgänglig öppen vård med ett stort antal mindre vårdcentraler, placerade i närheten av där människor bor och som kan kontaktas utan tidsbeställning och köer. Den hierarkiska strukturen inom sjukvården måste brytas ner och en adekvat utbildning ges åt olika personalgrupper, så att de direkt kan delta i arbetet och självständigt sköta patientkontakter. Socialarbetare bör knytas till alla vårdcentraler. Jourverksamheten baseras på vårdcentralerna, som skall vara det ställe där man normalt kommer i kontakt med sjukvården för att om så behövs slussas vidare till specialvård.

Slutligen, herr talman! All sjukvård och hälsovård skall vara avgiftsfri. Vårdavgifterna svarar i dag för en relativt blygsam del av sjukvårdens intäkter och skulle utan större olägenhet kunna tas över av försäkringskassan. Det skulle minska de administrativa kostnaderna, och mer personal skulle frigöras för direkta vårduppgifter.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen 2630 gällande husläkarsystem, m. m.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det kan förefalla rakryggt av vpk att yrka avslag på propositionen, men jag vill gärna att det skall vara alldeles kristallklart vad det är vpk yrkar avslag på. Jag har tolkat det så, att vpk är motståndare till idén med närmare anknytning mellan vårdsökande och en enskild läkare. Samtidigt noterar jag här att man från vpk-håll, som Karin Nordlander säger, klagar över att vårdsökande kan få komma till åtta olika läkare. Vpk yrkar alltså avslag på propositionen.

För den kommande debatten vill jag ha klarlagt om vpk principiellt är motståndare till det som praktiskt taget samtliga människor som varit i kontakt med sjukvården här i landet vill ha, nämligen en närmare anknytning mellan vårdsökande och en viss läkare.

KARIN NORDLANDER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi är principiellt emot ett husläkarsystem som alternativ till en utbyggnad av öppenvården, som vi förordar. Husläkarsystemet är en historisk överleva, och det är dessutom reaktionärt. Det gav på sin tid den

privilegierade minoriteten möjlighet att köpa tjänster av en bestämd läkare. Den stora allmänheten hänvisades till överfyllda polikliniker eller till provinsialläkarmottagningar, i den mån de över huvud taget fick någon vård. Betalningsförmågan var ofta avgörande. Det systemet vill vi inte ha tillbaka, inte ens associationen till ordet husläkare.

Jag kan passa på att säga att vi i motionen framhållit en annan fara med husläkarsystemet, nämligen att det kan medföra minskad tillgång på kompetenta specialister inom öppenvården. Vi har pekat på några konkreta exempel: den som lider av exempelvis en ögonsjukdom har större behov av kompetent ögonläkare än av en husläkare, och utbildningen i barnålderns sjukdomar ger värdefulla kunskaper som är till fördel också för öppenvården. Det finns många exempel.

Vpk menar att det finns en uppenbar risk för att husläkaridén leder till en kunskapsuttunring som i realiteten innebär ett steg tillbaka.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om kammaren ursäktar det något vulgära uttrycket "raka rör", så är det litet "raka rör" med vpk. Det som de flesta människor som söker sjukvård här i landet har sagt att de vill ha, nämligen kontakten mellan en viss läkare och de patienter som måste komma tillbaka, anser vpk vara reaktionärt. Det är utmärkt att vi har fått det klarlagt, och vi skall hjälpa vpk att sprida det budskapet till väljarna.

KARIN NORDLANDER (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det var inte vad jag sade. Per Gahrton. Med vetskap om läkarsituationen är det ansvarslost att komma med utspelet om husläkare. Det finns heller inget konkret att bygga på i propositionen.

Det är ju ändå socialstyrelsen som är ansvarig när det gäller fördelningen av läkare, och där måste man allvarligt överväga sina insatser. Läkarresurserna måste fördelas på ett rättvisare sätt efter behov och inte efter status. Det är på sjukhusen och inom den öppna vården som läkarna behövs mest, men enligt statusskalan ser det inte ut på det sättet. Läkarbrist råder inom öppenvården i dag, att då börja tala om husläkare tycker vi är långsökt.

ERIK LARSSON (c):

Herr talman! Låt mig från början slå fast att vi tydligen alla är överens om en sak: Vi vill arbeta för en bättre kontinuitet i relationerna mellan patient och sjukvårdspersonal.

Av många människor upplevs sjukvården som opersonlig. Man tycker att mänskliga relationer saknas. Från sjukvårdshuvudmännens sida har man också uppmärksammat behovet av en ökad kontinuitet inom hälso- och sjukvården. Landstingsförbundet, Kommunförbundet, socialstyrelsen och Spri har i ett gemensamt utredningsarbete angett vårdkontinuitet som en huvudprincip för utbyggnaden av primärvården.

Om man frågade människor om detta, skulle man säkert få ett ganska entydigt svar: Jag vill tala med samma läkare som jag har talat med tidigare.

Jag vill träffa samma mottagningssköterska, samma sjukgymnast, samma terapeut som vid tidigare besök. Jag vill att hem till mig skall komma samma distriktssköterska som förra gången.

Detta säger oss att när någon har kommit i kontakt med en person från sjukvårdspersonalens sida, så vill man få återkontakt med just den personen, som man då tycker sig känna. Sådana naturliga relationer är en god grund för vårddkontinuitet.

Men det är ändå inte kontinuiteten inom sjukvården som folk spontant frågar efter, när man möter dem ute i bygderna. Frågan till oss politiker är i stället: Hur kan det komma sig att jag får vänta i veckor för att få träffa en läkare och tala med honom om mina problem?

De här frågorna är mycket intressanta, för de avspeglar de allt överskuggande problemen inom primärvården i dag.

Vi kan slå fast: Förutsättningen för en väl fungerande primärvård är tillräckligt antal anställda på fast inrättade tjänster. Förutsättningen för kontinuitet inom sjukvården är en väl fungerande primärvård.

I socialstyrelsens principprogram Hälso- och sjukvård inför 80-talet, som regeringen välvilligt tycks vilja inlemma som en del av sitt s. k. husläkarsystem, diskuteras vårdstrukturen för framtidens sjukvård. Där anges klart att primärvården, som ligger närmast människorna, bör ta över en allt större del av uppgifterna inom sjukvården för framtiden. Planering enligt dessa riktlinjer pågår också.

Hur är då läget inom primärvården i dag?

Av tillgängliga uppgifter framgår att av 1 600 inrättade tjänster för distriktsläkare inom allmän läkarvård är ca 800 besatta med ordinarie innehavare. Knappt hälften av dessa har allmänläkarkompetens. 275 tjänster är helt vakanta.

Skall man uppfylla propositionens önskemål om allmänläkartäthet i det system som regeringen planerat behöver vi ca 4 000 läkare i allmän vård. Det är alldeles uppenbart att det är en stor klyfta mellan realitet och önskemål i det sammanhanget. Ser man på distriktssköterskesidan – distriktssköterskorna kommer ju för framtiden att få en än viktigare uppgift inom primärvården än hittills genom en som vi hoppas utbyggd och förbättrad hemsjukvård – anges det i propositionen att önskemålet är att vi skall ha en distriktssköterska på 1 500 personer. Antalet sköterskor måste då tredubblas till ca 6 500.

Av de uppgifter som lämnas i budgetpropositionen kan man läsa ut att vi i dag har ca 20 000 yrkesverksamma läkare i vårt land. Det betyder ca en läkare på 400 invånare. Jag skall här endast konstatera att det samtidigt som vi har en läkare på 400 invånare är en nära nog katastrofal brist på läkare inom primärvården. Då reser sig automatiskt frågan: Utnyttjar vi i det här landet personalresurserna på ett riktigt sätt? Det skulle vara intressant att få sjukvårdsministrarnas syn på den saken.

I propositionen och i reservationen nr 2 betonas ensidigt husläkarens roll i primärvården. Förutom att detta synsätt skymmer det grundläggande, nämligen behovet av en ökad tillgång till allmänläkare och distriktssköterskor, avviker detta resonemang från den pågående utvecklingen inom sjuk-

Torsdagen den
31 maj 1979

---

*Husläkarsystem.
m. m.*

vården. Inom primärvården pågår en utveckling där vårdlag skall möta patienten utifrån ett gemensamt synsätt, där helhetssynen är grundläggande. Distriktssköterskor, sjukgymnaster och terapeuter bidrar lika väl som distriktsläkaren med insatser av betydelse för vårdkontinuiteten. Utredningen om sjukvårdens inre organisation, som väl nu är ute på remiss, har ställt sig bakom ett sådant synsätt och föreslagit att en organisation med vårdlag prövas och utvecklas inom hela hälso- och sjukvården.

Mot bakgrund av den stora betydelse regeringen i propagandan tillmätt husläkarfrågan är det med förvåning vi har fått konstatera att propositionen har sådan påfallande brist på konkreta förslag. Sjukvårdsministern har begåvat riksdagen med i och för sig tämligen oförargliga tyckanden om landets sjukvård. Förslag till hur man skall leva upp till husläkartanken har däremot saknats. De översyner och utredningar som aviserats i propositionen står i bjärt kontrast till regeringens husläkarpropaganda. Det är därför som utskottsmajoriteten har valt att begära att regeringen presenterar en plan för utbyggnaden av primärvården. I en sådan plan måste som väsentlig del finnas med konkreta åtgärder för att man skall kunna öka personaltillgången och få en regional utjämning av läkarresurserna. Som jag förut sade är nämligen förutsättningen för kontinuitet i sjukvården att man bygger ut primärvårdens resurser jämnt över hela landet.

Vi har från centerpartiets sida också ställt oss kritiska mot den registrering av invånare till viss läkare som ingår i ett husläkarsystem. Vid ett sammanhängande sjukvårdsförlopp är det naturligt och önskvärt för både patient och vårdpersonal att åstadkomma kontinuitet, dvs. att patienten får besöka samma läkare och övrig sjukvårdspersonal vid återbesök. En sådan registrering är närmast en praktisk-organisatorisk fråga, som man redan har löst på många håll.

Vi ställer oss avvisande till tanken på en registrering som inte hänger samman med viss vårdepisod. Vi ser nämligen en klar risk för att patienterna delas in i ett A- och ett B-lag, där till A-laget hör de som lyckats få en fast kontakt med en läkare, medan till B-laget hör de som inte lyckats nå denna kontakt eller som inte brytt sig om att söka nå den. Jag skulle gärna vilja höra från regeringssidan hur man ser på den problematiken. Kommer vi att få patienter som ställs utanför en kontinuitet bara därför att de inte har registrerat sig hos en viss läkare? Det kan ju också vara på det sättet – i varje fall är det i dagens bristsituation naturligt – att en läkare inte kan ta emot alla som vill ha en fast kontakt med denne läkare. Det är också ett problem som man inte har belyst närmare i propositionen, men det kanske har gått mig förbi.

Här har talats mycket om huruvida vi från centerns sida tidigare har accepterat husläkarsystemet eller inte. Jag skall inte gå närmare in på den debatten. Jag vill bara säga för min personliga del – och det tror jag att vissa personer kan verifiera, om de är närvarande i kammaren – att jag har accepterat husläkaren som ett arbetsnamn när det gäller strävandena att nå bättre kontinuitet i sjukvården. Det är ju, som jag tidigare sade, en gemensam strävan att förbättra kontinuiteten i sjukvården. Men sedan kan man

konstatera att i den här propositionen har folkpartiregeringen gjort namnfrågan till en huvudfråga och förutsättningarna för genomförandet av en bättre kontinuitet i vården till en andrahandsfråga. Det är en inställning som vi inte kan acceptera. Det är därför som vi från utskottets sida har begärt ett åtgärdsprogram för att få underlag inom primärvården för en bättre kontinuitet.

Man kan ställa många frågor när det gäller husläkarsystemets införande. I propositionen har det sagts att husläkarsystemet successivt skall införas i sjukvården. Med hänsyn till de siffror jag nyss nämnde om läkarbristen inom primärvården och beträffande det underlag av vårdpersonal som behövs för att man skall uppnå de önskingar som anges i propositionen undrar jag när regeringen tror att vi skall få en sådan personaltäthet inom primärvården att ett s. k. husläkarsystem över huvud taget kan införas. Är det inte bättre att arbeta med de kontinuitetssträvanden som nu finns överallt hos våra sjukvårdshuvudmän? Ty en kontinuitet som innebär att man söker sig till ett vårdlag och även har kontakt med en fast läkare är etablerad på många håll, och en sådan vårdkontinuitet kan införas successivt även i en bristsituation.

Nils Carlshamre tog upp frågan om jouransvaret inom sjukvården. Jag har ingen anledning att polemisera mot Nils Carlshamre på den punkten. Jag har den bestämda uppfattningen att om det fordras en flexibel organisation någonstans, så är det inom journalsjukvården. På detta område måste verksamheten anpassas efter lokala förhållanden och tillgängliga resurser.

Jag vill dock i det här sammanhanget påpeka att kravet på en förbättrad social jour växer sig allt starkare. Vi får för framtiden räkna med att det är nödvändigt med samarbete mellan sjukvårdens jour och den framtida socialtjänsten.

Nils Carlshamre var också inne på frågan om privatpraktikervården och ställde sig litet frågande till socialutskottets majoritetsskrivning på den punkten. Låt mig helt kort förklara min syn på privatpraktikervården.

Utskottet förordar i likhet med vad som sägs i propositionen ett närmare samarbete mellan privatläkarna och den offentliga vården. Samhället har ett övergripande ansvar för att medborgarna får sitt behov av sjukvård tillgodosett. Detta ansvar innebär att sjukvården måste fungera dag som natt, helg som söcken. Resurser måste finnas tillgängliga för detta, och det har samhället också ansvar för. Privatläkarna är en värdefull resurs i samhällets sjukvård som ett komplement till den offentliga vården. Därom tror jag att vi är överens. Omfattningen av privatläkarnas medverkan i svensk sjukvård för framtiden är enligt min mening beroende på arten och graden av samarbetet mellan den offentliga sjukvården och privatläkarna.

Låt mig till sist säga att det rent sakligt inte råder några starkt delade meningar om uppbyggnaden av framtidens sjukvård. Om vi bortser från skillnader i detaljfrågor och från politiskt taktiska finter i debatten, så är vi i grunden överens.

Om vi som grund för vår debatt har viljan att tillfredsställa allmänhetens behov av en effektiv och samtidigt mänsklig vård – och den grunden hoppas

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

jag att vi alla har – skall vi nog gemensamt för framtiden kunna åstadkomma en god sjukvård med kontinuitet i vården.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar att Erik Larsson betonar att det är kontinuiteten mellan patienterna och sjukvårdspersonalen som är det viktiga och att han menar att det resonemang som förs i propositionen om vikten av kontinuitet mellan läkare och patienter avviker från den pågående utvecklingen ute i landstingen.

Det är ett intressant konstaterande. Det antyder något som vi kanske har misstänkt, nämligen att det är någonting mer än en strid om ord när vi strider om husläkarsystemet. Därför vill jag ha klarlagt: Var står centern när det gäller husläkartankens grundläggande idé, att det självfallet skall vara kontinuitet mellan patient och all vårdpersonal men att det är av särskild betydelse att vi skapar kontinuitet mellan patienter och en viss läkare? Läkaren har ofrånkomligen en central position i sjukvårdsarbetet, och det är just den kontinuiteten som människorna vill ha. Är vi verkligen överens i sak, som Erik Larsson sade på slutet, eller är centern i själva verket motståndare till den bärande principen bakom husläkartanken?

Vi vet att personalbristen är akut i dag – det är just därför som regeringen aviserar en rad åtgärder. Men vi vet också att prognoserna visar att antalet allmänläkare kommer att tredubblas från 1977 till 1985. Och antalet allmänläkare plus en del andra som kan vara möjliga att använda som husläkare under en övergångstid kommer enligt prognoserna att vara uppe i 3 300 år 1985. Vårt första etappmål, en husläkare per 3 000 invånare, kräver 2 800 husläkare. Det innebär alltså att i mitten på eller i slutet av 1980-talet kommer vi att ha en god marginal på läkarsidan för att genomföra den första etappen i utbyggnaden av ett husläkarsystem. Vilka konkreta åtgärder vill centern vidta för att snabbare bygga ut primärvården och snabbare få fler allmänläkare?

Slutligen har vi sett att i Stockholm har man med centerns medverkan beslutat starta ett husläkarsystem vid fem vårdcentraler. Tycker Erik Larsson att det är bra eller att det är dåligt att centern i Stockholm har medverkat till uppbyggnaden av ett husläkarsystem?

ERIK LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte finna att skillnaden är särskilt stor mellan folkpartiets och centerns syn på betydelsen av kontinuitet. Vad vi vänder oss mot är att propositionen ensidigt betonar läkarens betydelse i vårdlaget. Vi menar att det är vårdlaget som är det viktiga. Det är detta som är så avgörande när man för framtiden skapar kontinuitet inom sjukvården. Eftersom vi vet att läkarnas närvarofrekvens på läkarmottagningarna ofta är låg måste vårdlaget svara för kontinuiteten i kontakterna med patienten.

F. ö. förstår jag inte riktigt Per Gahrtons fråga från den synpunkten att man i propositionen vill erbjuda patienter att ansluta sig till en viss husläkare.

Följaktligen är det inte förbjudet för en patient att söka en läkare en gång och en annan läkare en annan gång. Det blir ingen kontinuitet i det heller. Ett erbjudande om kontinuitet bör vara fastare än så för att det skall kunna betraktas som ett system.

Sedan vill Per Gahrton göra gällande att år 1985 har vi resurser för att genomföra det s. k. husläkarsystemet. Tillåt mig tvivla! Jag har lång erfarenhet av planer inom svensk sjukvård och har väldigt ofta sett dessa planer gå om intet.

Jag tycker, Per Gahrton, att det är likgiltigt om en patient som kommer till läkaren kallar denne för husläkare, familjeläkare, människoläkare eller något annat – huvudsaken är att han har en fast kontakt med vårdpersonalen. Det är detta som vi anser vara det väsentliga.

Enligt min mening är det bra om man prövar olika system för kontinuitet inom sjukvården. Jag har ingenting emot de försök som Stockholms läns landsting nu genomför. Det kan vara värdefullt att verkligen få utrett hur ett s. k. husläkarsystem klarar sig i det praktiska jobbet.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Antingen måste det vara på det sättet, Erik Larsson, att det är någon sorts obegripliga politisk-taktiska skäl som gör att centerpartisterna, trots att de är exakt överens med oss i sak, i dag inte kan kalla det för husläkarsystem som statsministern i sitt inlägg här den 3 oktober kunde kalla för ett husläkarsystem – antingen måste det alltså vara ett politiskt-taktiskt spel, eller också måste det vara så att centern i sak är motståndare till någonting som är ett fundament i husläkarsystemet. Det är ju därför som jag måste ställa denna fråga och upprepa den. Fundamentet i husläkarsystemet – det som eventuellt skiljer oss åt – är ju inte att vårdlaget skall finnas, att vi skall bygga ut primärvården och allt detta. Detta är vi överens om, det är alldeles klart. Men är vi överens om att sträva mot ett system där man har en särskild anknytning mellan patienter och läkare? Är vi också överens om att det är en målsättning som vi skall försöka förverkliga i takt med att personalen räcker till? Om vi är överens om det också, då förefaller det fullständigt obegripligt att centern inte också i dag kan kalla det för ett husläkarsystem när man kunde göra det i oktober 1978. Om vi *inte* är överens i sak, ja, då är det också en mycket intressant information om att centern inte vill ha denna kontinuitet, speciellt mellan läkare och patienter. Därför är det viktigt att få besked på den här punkten.

När det gäller personaltillgången betonar jag igen att det är den första etappen, som enligt prognoserna kommer att kunna utbyggas med den planerade läkartillgången i slutet av 1980-talet. Vi har högre ambitioner, men de ligger längre fram i tiden. Om planerna och prognoserna brakar ihop är ingenting som vi kan förutsätta i dag, men även om det skulle bli en fördröjning på några år, har vi klart sagt ut att vi inte utlovar något husläkarsystem till i dag eller till i morgon eller i övermorgon men att vi strävar efter att börja bygga upp det nu, och efter hand som personaltillgången tillåter skall vi försöka förverkliga det över hela landet.

Husläkarsystem,
m. m.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

ERIK LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig helt kort bara säga till Per Gahrton att jag anser – liksom Nils Carlshamre, som tidigare på ett så utomordentligt sätt gett uttryck för denna uppfattning – att talet om husläkare leder tanken snett. Ni koncentrerar alltså kontinuiteten till att gälla *en* person inom vårdlaget. Vi menar att kontinuiteten skall gälla hela vårdlaget.

Vi utesluter alltså inte – givetvis inte! – kontinuitet i relationerna mellan patient och läkare, Per Gahrton, men det är en del av de relationer som patienten skall ha vid besöken; inte hela relationen till sjukvården.

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Denna debatt är intressant ur många synpunkter, bl. a. därför att socialutskottets betänkande grundas på socialdemokraternas och centerns partimotioner och inte på folkpartiregeringens uppreklamerade proposition med rubriken Husläkarsystem inom hälso- och sjukvården.

Propositionen stöds inte av något annat riksdagsparti. Av folkpartiets slogan från 1976 års valrörelse: "I folkpartiets Sverige har alla en husläkare", har det blivit en reservation från två av socialutskottets 15 ledamöter. Den kommande voteringen i kammaren kommer att bli lika förödande för regeringen.

Propositionen innehåller inget annat än ord och åter ord, inga konkreta förslag, bara funderingar och allmänt hållna önskemål som inte ger grund för ställningstaganden.

Vad statsrådet och Per Gahrton än säger, så har talet om husläkare och det sätt på vilket propositionen presenteras bibringat allmänheten uppfattningen att var och en av oss skulle få *en* läkare som följde oss från födseln och livet igenom, en som skulle ställa upp när som helst under dygnet, vardag som helgdag, och som skulle göra hembesök alla tider på dygnet.

Så har aldrig varit avsikten, och så står det heller inte i propositionen.

Statsrådet Lindahl säger på s. 8 i propositionen: "Jag är väl medveten om att det i det moderna samhället med reglerade arbetstider och semestrar samt en ökad rörlighet bland befolkningen inte är möjligt att få en sjukvårdsorganisation där patienten alltid kan komma till en och samma läkare, eller där det uppstår livslånga kontinuitetsrelationer mellan patient och läkare."

Folkpartiet har genom sitt medvetet vilseledande tal om husläkare ingett allmänheten falska förhoppningar och en felaktig och missvisande bild av vad propositionen innehåller. I själva verket innehåller den inget nytt. Folkpartiets "husläkarsystem" är inget annat än en utbyggd öppen vård.

Nu säger folkpartiet att vi går emot propositionen av taktiska skäl. Det är inte sant. Socialdemokraterna står för en sjukvårdspolitik som på olika sätt vill föra ut vården närmare människorna. Vi slår vakt om allas rätt till sjukvård på lika villkor och lägger fram förslag, medan folkpartiet presenterar sociala reformer utan innehåll.

Den väsentliga frågan hur patienterna skall träffa samma läkare, distriktssköterska eller annan vårdpersonal avgörs inte av slagord eller löften utan täckning – den avgörs i stället av resurser i form av personal, utbildning

och fungerande inrättningar som samhället måste skapa.

Några förslag om hur en sådan utveckling skall stimuleras finns inte. Statsrådet säger att det finns sådana konkreta förslag, och jag tror det vore intressant för kammaren att få veta var någonstans i propositionen dessa konkreta förslag står.

Eftersom propositionen inte innehåller några förslag har utskottet med utgångspunkt i innehållet i motionerna 2629 och 2628 från socialdemokraterna resp. centerpartiet begärt ett åtgärdsprogram för utbyggnaden av primärvården.

Innan jag går in på att kommentera utskottets förslag och reservationerna vill jag erinra om att kontinuitetsutredningen, ledd av dåvarande landstingsrådet Gunnar Hjerne, i november 1978, Per Gahrton, inte i augusti utan i november, föreslog ett husläkarsystem som skulle vila på vårdcentralen som den grundläggande vårdheten och på allmänläkaren och distriktssköterskor som patientens fasta vårdgivare.

Utredningen angav två modeller för hur invånarnas behov av kontinuitet i sjukvården skulle kunna tillgodoses.

För att underlätta patienternas kontakter med husläkare och andra vårdgivare föreslog utredningen att försäkringsbeskeden från försäkringskassan skulle förses med uppgift om den försäkrades vårdcentral och eventuellt också med uppgift om husläkare m. m.

För förverkligandet av förslagen föreslog utredningen olika åtgärder och underströk att genomförandet av ett husläkarsystem måste ske stegvis, huvudsakligen beroende på personaltillgången. Utredningen ansåg att frågan om ekonomiska stimulansmedel borde tas upp vid överläggningar mellan staten och sjukvårdshuvudmännen.

Så långt utredningen.

Vid remissbehandlingen påpekade bl. a. Landstingsförbundet att inriktningen på att förbättra kontinuiteten ligger i linje med pågående och planerad utveckling inom hälso- och sjukvården. Remissinstanserna pekade också på att kontinuiteten inte kan åstadkommas genom något enkelt tekniskt system utan att en grundläggande förutsättning är att tillräckligt många läkare är beredda att ta fast anställning i alla delar av landet. Remissinstanserna efterlyste konkreta förslag till förbättrad personalförsörjning liksom ökad satsning på forsknings- och utvecklingsverksamheten inom primärvården.

Remissvaren var en uppfordran till ett konkret statligt stöd för en utveckling av primärvården i enlighet med riktlinjer som staten och sjukvårdshuvudmännen sedan länge varit överens om.

Förväntningarna på propositionen har varit stora. Men det ansvariga statsrådet och folkpartiregeringen tycks inte ha tagit något intryck vare sig av utredningen eller av remissinstanserna. Detta är högst anmärkningsvärt.

Folkpartiregeringen hade haft möjlighet att visa om det fanns allvar bakom slagordet "husläkare". Men på nytt nödgas vi konstatera att de löften folkpartiet gav under förra valrörelsen inte var annat än många och tomma ord.

Propositionen saknar helt och hållet konstruktiva förslag. Den innehåller

---

Husläkarsystem.
m. m.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

inte mycket mer än allmänt hållna råd om hur kontakterna mellan patienter och vårdpersonal skall förbättras och tankar kring utbildning och forskning. Statsrådet binder sig inte för någon modell för en fast läkarkontakt eller för registrering av invånare hos viss läkare. De allmänna resonemangen i propositionen utgår – vilket i och för sig är riktigt – från att det är varje huvudman som själv med hänsyn till lokala förhållanden skall avgöra i vilken takt och på vilket sätt primärvården skall byggas. Några förslag om hur en sådan utveckling skall stimuleras finns inte.

Mot bakgrund av den mycket breda uppslutning som finns bakom planerna på att bygga ut primärvården som en förutsättning för en förbättrad hälso- och sjukvård med närhet, helhetssyn, tillgänglighet och kontinuitet som nyckelord är det anmärkningsvärt att regeringen nu förelägger riksdagen en proposition som inte i något avseende ökar sjukvårdshuvudmännens förutsättningar för en sådan utbyggnad.

Vi socialdemokrater har i en partimotion begärt att riksdagen skall uttala sig för att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till ett samlat åtgärdsprogram för att stimulera utbyggnaden av primärvården, förankrat i en övergripande målsättning för hälso- och sjukvården. I detta program – som måste baseras på överläggningar med Landstingsförbundet – skall redovisas konkreta förslag beträffande utbildning av personal inom primärvården, en femårsplan för forskningen inom områdena allmänmedicin/primärvård och långvårdsmedicin, utvecklingsarbete inom primärvårdsområdet, statligt stöd till sjukvårdshuvudmännen.

Stödet måste utformas med utgångspunkt i sjukvårdshuvudmännens ansvar för verksamheten och så, att det inte missgynnar regioner som i dag är underförsörjda.

Dessa våra förslag finns motiverade i vår motion nr 2629.

Sjukvårdspolitikens började i slutet av 1960-talet inriktas på att få till stånd en omstrukturering av sjukvården mot en utbyggnad av öppenvården. Läkarestationer och vårdcentraler ställdes i förgrunden på ett helt annat sätt än tidigare.

Utskottet anser att utbyggnaden av primärvården bör ske med utgångspunkt i det planeringsunderlag som getts i socialstyrelsens principprogram för hälso- och sjukvården inför 1980-talet och i skriften Primärvården – innehåll och utveckling, som har utarbetats av socialstyrelsen, Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Spri.

Allmänheten har en mycket stark önskan om att det skapas bättre möjligheter för patienterna att träffa samma läkare, distriktssköterska och annan vårdpersonal, ett problem som uppmärksammats av sjukvårdshuvudmännen. Ansträngningar har gjorts och görs för att förbättra denna situation, bl. a. genom långtidsplanering av läkarnas tjänstgöring och ledighet och genom samordning med patientbokningssystemet.

Utskottet betonar vikten av bättre kontakter mellan patienter och vårdpersonal och understryker särskilt att det inte bara handlar om kontakter med läkare. Målet bör vara att alla personalkategorier verkar i ett lagarbete, där allas kunnande och erfarenhet tas till vara och kommer till sin rätt.

Utskottet slår fast att det är nödvändigt med kraftfulla insatser – främst på utbildningsområdet – för att förstärka utvecklingen och utbyggnaden av primärvården.

Men propositionen är allmänt hållen och ger inte grund för konkreta ställningstaganden. Inte heller belyses i propositionen de avvägningar som måste ske mot andra intressen. Utskottet förordar därför, i överensstämmelse med vad som föreslås i motionerna från socialdemokraterna och centern, ett sammanfattande åtgärdsprogram för att stimulera utvecklingen av primärvården.

Ett sådant åtgärdsprogram skall innehålla konkreta förslag till hur öppenvårdens personalförsörjning skall klaras. Det behövs en stark satsning på utbildning för öppen vård. Det gäller både grund- och vidareutbildning.

Styrsystemet för läkares vidareutbildning måste skärpas så att den nuvarande obalansen – både vad gäller geografisk och verksamhetsmässig fördelning – motverkas.

Det behövs konkreta planer för särskilda insatser under en femårsperiod för att stärka den högskoleanknutna forskningen inom områdena allmänmedicin/primärvård och långvårdsmedicin.

Det behövs också ett praktiskt förankrat utvecklingsarbete på primärvårdsområdet som kan samordnas av Spri. För detta bör Spri få särskilt statligt stöd under en treårsperiod.

Slutligen bör en utbyggnad av primärvården särskilt stimuleras inom ramen för sjukförsäkringens ersättning till sjukvårdshuvudmännen. Detta statliga stöd måste utformas så att det gynnar i dag underförsörjda regioner.

Jag vill – innan jag kommenterar folkpartiets reservation – med några ord beröra det som vi socialdemokrater ser som den verkliga utmaningen för 1980-talets hälso- och sjukvård: att ge de äldre service, omsorg och vård så att de så långt möjligt kan leva ett normalt, självständigt och aktivt liv. För de äldre är sviktande hälsa ett hot mot hela den sociala situationen. Därför är en god medicinsk service, som är nära och lättillgänglig, nödvändig. Sjukvården för de äldre bör i största möjliga utsträckning ges i hemmet och vid närbelägna vårdcentraler.

Sociala och medicinska insatser i de gamlas närmiljö är alltså viktiga. Tidiga och förebyggande åtgärder måste ske genom en utvecklad samverkan mellan kommunens sociala hemtjänst och landstingets hemsjukvård.

För att genomföra samordnade insatser krävs ett samlat program- och planeringsarbete mellan landsting och kommuner. Därför har – på socialdemokratiskt initiativ – Kommunförbundet och Landstingsförbundet uppmanat alla kommuner och landsting att i samarbete med pensionärsorganisationerna planera äldreomsorgens utveckling.

Vi ser det som utomordentligt viktigt att detta arbete ger påtagliga och snabba resultat.

Slutligen vill jag göra några kommentarer till folkpartireservationen.

Redovisningen av överenskommelsen mellan staten och Landstings-

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

förbundet ger intryck av att man där redan täckt in det statliga stöd som behövs för att stimulera uppbyggnaden av det s. k. husläkarsystemet. Vad som sägs i överenskommelsen är att åtgärder skall vidtas för att förbättra kontinuiteten i sjukvården. Detta skall enligt överenskommelsen ske bl. a. med utgångspunkt i förslagen i kontinuitetsutredningens betänkande. Som framgår av punkt 9 i överenskommelsen har man inte hunnit med att konstruera ett särskilt statsbidrag – sedan det av kontinuitetsutredningen föreslagna systemet avvisats – utan överläggningarna måste fortsätta.

Påståendet i folkpartireservationen att riksdagen enhälligt godtagit att statens ekonomiska stimulans till sjukvårdshuvudmännen för att bygga upp husläkarsystemet skall ges i generella former är alltså helt gripet ur luften.

Nästa punkt jag vill kommentera är husläkarbegreppet.

I folkpartireservationen sägs – och det har också sagts i denna debatt – att husläkarbegreppet mött ytterst få invändningar vid remissbehandlingen och att bl. a. Landstingsförbundet har godtagit begreppet, som det heter i reservationen "som ett adekvat uttryck för den föreslagna utformningen av kontinuitet inom primärvården". Och så gör man ett citat ur Landstingsförbundets remissyttrande. Men genom detta citat ger man en helt vilseledande bild av yttrandet. Landstingsförbundet har i sitt remissyttrande inte tagit upp någon diskussion av begreppet husläkare.

Den redovisning av remissinstansernas syn på husläkarbegreppet som görs i propositionen ger faktiskt en helt annan bild än den som redovisas i reservationen. I propositionen finns inte redovisad någon instans som accepterar ordet husläkare. I stället kritiseras benämningen av t. ex. socialstyrelsen och en lång rad landsting.

Den sista punkt jag vill kommentera i folkpartireservationen är egentligen själva kärnpunkten i vår kritik. Propositionen saknar konkreta åtgärdsförslag för att stimulera den önskade utbyggnaden av primärvården. Utskottet har därför gått in och begärt ett åtgärdsprogram i enlighet med förslagen i vår partimotion och i centerns motion. Här sägs i reservationen att kraven i "betydande utsträckning synes bygga på ett förbigående i motionerna av de åtgärder regeringen faktiskt har aviserat".

Ja, just det – *aviserat* åtgärder är precis vad regeringen har gjort. Propositionen är helt enkelt inte färdig och borde inte ha lagts fram i detta skick. Därför, herr talman, har det varit nödvändigt för utskottet att kräva genomarbetade förslag som grund för en fortsatt saklig riksdagsbehandling.

Jag ber att få yrka bifall till socialutskottets hemställan.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Konkreta förslag som enligt författningen inte kräver riksdagsbeslut lär ingen regering presentera i annan form än anmälan. Jag tror det gäller också socialdemokratiska regeringar. Det är så vi gjort med de konkreta förslag vi flera gånger refererat här.

Vad är det för konkreta förslag socialdemokraterna vill ha? Anna-Greta Skantz gjorde faktiskt ett försök. Hon talade om ökad utbildning, ökad

forskning och statligt stöd. Det är precis vad vi antingen håller på med, har aviserat eller talat om att vi planerar att göra.

Vad är det konkret mer som socialdemokraterna kan tänka sig skulle ingå i åtgärdsprogrammet? Jag ber om en enda idé om vad som skall ingå i detta åtgärdsprogram. Det tycker jag vi skall kunna begära när man så ofta upprepar det kravet.

Anna-Greta Skantz och andra tycks ha en ganska märklig kontakt med allmänheten. De har fått för sig att allmänheten tror att en husläkare följer oss från vaggan till graven; det är en Dr. Finlay eller någon av de andra som det här gjorts jämförelser med.

Kontakt med den typen av allmänhet har faktiskt inte vi. Vi tror inte den typen av allmänhet existerar. Men är det så, var god presentera den!

Jag tror att man underskattar allmänheten, men har jag fel, upp till bevis! Vem tror att en husläkare är en som följer oss från vaggan till graven, dvs. en Dr. Finlay? Var god presentera dem som tror detta! Det tycker jag är ett anständighetskrav.

När det gäller remissyttrandena är det ett faktum att 9 instanser av 54 fann anledning att kritisera husläkarbegreppet. De som inte kritiserar begreppsapparaten i en proposition anser – får man anta – att den inte behöver kritiseras. Det är ett ganska rimligt antagande. Det är det vanliga om man inte riktar kritik mot begreppsapparaten i en proposition. Det är ett faktum att Landstingsförbundet har använt husläkarbegreppet som om man ansåg att det var ett adekvat uttryck. Man har inte ansett sig behöva göra några reservationer eller rikta någon kritik, utan man har tagit begreppet för gott.

Slutligen vill jag fråga vad jag också har frågat centern, för själva sakfrågan måste klarläggas. Är ni eller är ni inte anhängare av en kontinuitet som bl. a. innebär en särskild knytning till läkare och sjuksköterska? Låt mig citera Landstingsförbundets tidskrift nr 3/1979, där man berättar om vårdcentralen i Övertorneå i Norrbotten. Det heter där: "Man har infört ett slags husläkarsystem där patienterna har en och samma läkare och där de goda personella och materiella resurserna bidrar till att vården fungerar bra.

Runt 94 procent av patienterna färdigbehandlas vid vårdcentralen."

Vilket är budskapet från socialdemokraterna till vårdcentralen i Övertorneå? Har de gjort fel som organiserat vården som ett husläkarsystem eller har de gjort rätt? Vilken är socialdemokraternas principiella uppfattning?

ANNA-GRETA SKANTZ. (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först konstatera att Per Gahrton inte alls lyssnar på den som står här i talarstolen. Om han hade lyssnat när jag höll mitt anförande, hade han kunnat få en klar bild av vad vi socialdemokrater vill. Jag har läst upp det, men jag kan ta det en gång till, ifall Per Gahrton nu har tillfälle att lyssna på mig. I det åtgärdsprogram som vi begär skall man bl. a. redovisa konkreta åtgärder beträffande utbildning av personal inom primärvården, en femårsplan för forskning inom områdena allmänmedicin, primärvård och långvårdsmedicin, utvecklingsarbete inom primär-

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

vårdsområdet, statligt stöd till sjukvårdshuvudmännen. Det var de punkter jag räknade upp.

Jag skulle vilja föreslå att Per Gahrton också tar del av vår motion.

En annan sak som är intressant är att Per Gahrton hela tiden talar om "vi". Han talar som om han redan vore med i regeringen. Det skulle vara intressant att höra hur statsrådet ser på de frågor vi just nu diskuterar.

När det sedan gäller Landstingsförbundets yttrande måste jag säga att jag inte tror att Per Gahrton läst detta. Han sade för en stund sedan att det var undertecknat av Börje Hörnlund. Det är det inte.

I Landstingsförbundets yttrande används över huvud taget inte uttrycket husläkare. När man skrivit remissyttrandet har man tydligen vinnlagt sig om att inte använda detta ord. Man talar hela tiden om att kontinuiteten inom sjukvården måste förbättras, och man talar om primärvården.

När det sedan gäller redovisningen av de remissinstanser som skulle vara för eller emot ordet husläkare är det väl ändå märkligt att man i propositionen på s. 125 redovisar yttranden från nio remissinstanser. Samtliga dessa nio går emot benämningen husläkare. Man känner tvacksamhet, och man tycker att det ord som i dag används, allmänläkare, är bra. Det är alltså socialstyrelsen som kritiserat ordet husläkare, och det är åtta landsting.

Per Gahrton kan i varje fall inte beskylla mig för att ha gjort det urvalet av remissinstanser. De finns, som sagt, i propositionen på s. 125.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag säger "vi" därför att vi är ett sammanhållet parti som har samma uppfattning i denna fråga. Det är klart att i denna kammare är man numera inte så van vid att ett parti har samma uppfattning tvärs över hela linjen, men det gäller i varje fall folkpartiet. Därför säger jag "vi".

Vad beträffar de konkreta förslagen så har jag lyssnat mycket noga på Anna-Greta Skantz, och jag refererade också snabbt här att det handlar om utbildning av personal, forskningen och stöd till sjukvårdshuvudmännen. Det är precis sådana åtgärder vi har aviserat och arbetar med. Vad jag frågade var: Vad är det därutöver som socialdemokraterna vill ha i form av konkreta förslag? Vi har ju när det gäller utbildning, forskning och det statliga stödet redogjort för under vilka former det har utvecklat sig i samarbete med Landstingsförbundet och i de förhandlingar som f. n. pågår med Landstingsförbundet.

När det gäller detta med remissyttrandena, så är det väl uppenbart att man inte går i polemik mot begreppsapparaten i en proposition om man anser att den är utmärkt, att den är adekvat och att den inte behöver kritiseras. Det tror jag är det vanliga när man svarar på remisser. Men tycker man att förslag skall kritiseras går man i polemik. Det har nio remissinstanser gjort. De andra använder husläkarbegreppet som ett självklart begrepp som inte behöver kommenteras särskilt, och det gäller bl. a. Landstingsförbundet. Jag vet inte om Anna-Greta Skantz har läst remissyttrandet. Jag har gjort det, och jag vet att det där talas om just ett husläkarsystem. Det är riktigt att Börje Hörnlund inte har satt sitt namn på det exemplar som jag har, för det är ett

protokollsutdrag. Eftersom han inte reserverade sig förutsatte jag att han i en officiell skrivelse till socialdepartementet hade satt sitt namn på den. Har han gjort det, är det beklagligt, men jag har svårt att se vad det skulle göra för skillnad i sak.

Låt oss få ett svar på den centrala frågan: Tycker Anna-Greta Skantz att de gör fel i Övertorneå? Strider det mot socialdemokratiska principer för primärvården, när man där uppe alldeles på egen hand, enligt Landstingsförbundets tidskrift, har organiserat primärvården som ett husläkarsystem, där man har särskild knytning till egen läkare? Vad är budskapet i Övertorneå och hos andra som kanske har samma tankar? Gör de fel enligt socialdemokraterna, eller gör de rätt?

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! Till Per Gahrton skulle jag vilja säga att det vore intressant om han ville tala om var i Landstingsförbundets yttrande man talar om ett husläkarsystem.

Per Gahrton frågar var vårt parti står, och jag har sagt vad vi vill ha i det åtgärdsprogram som vi har begärt. Det innebär bl. a. att vi vill ha en utbyggd primärvård, vilket vi anser vara viktigt för att förebygga, tidigt upptäcka och behandla ohälsa. När det gäller primärvårdens arbetslag menar vi att de inte får bestå av enbart läkare. Målet skall vara att alla personalkategorier verkar i ett lagarbete, där allas kunskaper och erfarenhet tas till vara och kommer till sin rätt.

När det gäller den verksamhet som bedrivs i Övertorneå, måste jag erkänna att jag inte har läst om den. Därför avstår jag från att göra någon kommentar.

Jag vill än en gång slå fast att från vårt partis sida har vi krävt ett åtgärdsprogram, och vi har även krävt konkreta förslag. Det väsentliga för oss är att en kommande regering skall lägga fram en proposition som innehåller förslag som vi kan diskutera.

Det är också intressant att notera att på de frågor som är ställda till statsrådet Lindahl har vi ännu inte fått några svar. Men vi får det kanske innan denna debatt är avslutad.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Debatterna drar ut på tiden när Per Gahrton är med, eftersom han bara lyssnar på sig själv. Det hjälper inte hur många gånger man ger svar på hans frågor – han förstår tydligen inte innehållet i det man säger.

I början av detta år presenterade utredningen om sjukvårdens inre organisation, SIO, en idépromemoria där vårdlagsbegreppet lyfts fram. Jag tycker att det finns skäl att citera följande ur det som SIO skriver i sitt betänkande:

”Kommittén har funnit att en utveckling av arbetsorganisationen mot ökat lagarbete med personalen organiserad i vårdlag skapar de bästa förutsättningarna för kontinuitet i kontakterna mellan patient och personal, för information till och från patienten, för inflytande för patient och personal och för

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

kontinuerlig fortbildning i arbetet. Kommittén föreslår därför att en organisation med lagarbete/vårdlag prövas och utvecklas inom hela hälso- och sjukvården."

Kommittén är enig i denna slutsats. Bakom förslaget står framstående folkpartistiska sjukvårdsexperter, med egna erfarenheter från fältet.

Den ensidiga betoning av husläkarbegreppet som regeringen har svarat för och som Per Gahrton här driver tycker jag är ett steg tillbaka för sjukvården. Den tid borde vara förbi när man odlar myten om den vita rockens magi. Läkaren är precis som all annan vårdpersonal en viktig del i sjukvårdsorganisationen. För patienten är även distriktsköterskan, sjukgymnasten, undersköterskan m. fl. av betydelse för vårdkontinuiteten.

Utskottsmajoritetens ställningstagande till propositionen innebär inte att vi avvisar behovet av vårdkontinuitet. Om någon skulle tro att vi gör det, tycker jag att vederbörande skall läsa vad som står i utskottsbetänkandet. Tvärtom understryks angelägenheten av bättre närhet mellan patient och vårdpersonal. Jag tycker att det här bör råda enighet om behovet av att förbättra kontakten mellan patienter och sjukvårdspersonal. En mänskligare och personligare sjukvård är alltså till gagn både för patienten och för vårdpersonalen.

Jag vill sedan vända mig till sjukvårdsministern med en fråga beträffande den vulgärpropaganda som hon själv använde vid ett besök i Karlskrona denna vecka. Sjukvårdsministern påstod därvid att centern och socialdemokraterna sviker önskemålet hos miljoner människor om en fördjupad personlig relation mellan sjukvården och patienterna. Jag ställer frågan till sjukvårdsministern: Är detta referat i enlighet med vad sjukvårdsministern har sagt? Om svaret är ja, vill jag ha ett besked om vad sjukvårdsministern grundar detta uttalande på.

För medborgarna innebär utskottsmajoritetens förslag att kontakten mellan patienter och vårdpersonal förbättras för framtiden. Vi kräver, vilket också har framförts av olika talare här, av regeringen att den presenterar ett åtgärdsprogram för utbyggnaden av primärvården där personaltillgången garanteras. En utbyggd primärvård ger automatiskt bättre vårdkontinuitet. Vi fastslår också att kontinuiteten skall utgå från vårdlagsbegreppet, som är ett uttryck för den betydelse som all vårdpersonal har för en fungerande sjukvård.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! En del argument börjar upprepas i denna debatt, och jag skall inte bidra till det. Jag skall bara helt kort ställa den frågan till Rune Gustavsson, om han för centerns del kan ge ett besked till Stockholms läns landsting och till Övertorneå när det gäller utbyggnaden av ett husläkarsystem där. Man använder på båda ställena benämningen husläkarsystem. Tycker Rune Gustavsson att man där bör ha en knäpp på näsan från centern för detta, eller är det bra att man där bygger upp ett husläkarsystem? Är det så att man skapa realistiska förväntningar hos befolkningen i dessa områden genom att bygga ut ett husläkarsystem?

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte så noga studerat vad bl. a. Stockholms läns landsting lägger in i detta begrepp, men jag har uppfattat det så att man där arbetar vidare enligt de riktlinjer som är uppdragna för den sjukvårdsorganisation som vi tidigare diskuterat här och som redovisas i utskottsmajoritetens skrivning.

PER GAHRTON (fp) kort genmäle:

Herr talman! De kallar det ju, Rune Gustavsson, för husläkarsystem, och det vore ändå ganska vettigt att tala om huruvida det är O.K. att de kallar det för husläkarsystem eller om även det innebär att det skapas orealistiska förväntningar. På den frågan kan väl svaret endast bli ja eller nej. Är det O.K. att de kallar det för husläkare eller är det fel?

RUNE GUSTAVSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Så mycket demokrati finns det väl i Stockholms läns landsting att de själva har möjlighet att avgöra den saken. Jag tycker inte att vare sig jag eller Per Gahrton skall försöka att mästra dem.

BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Flera talare har varit inne på den största svagheten i svensk sjukvård, nämligen bristerna i den öppna vården utanför sjukhusen. Orsakerna har också berörts: bristen på distriktsläkare och distriktssköterskor men också de organisatoriska bristerna.

Det kommer att ta tid att rätta till det här med distriktsläkare och distriktssköterskor. Det går fortare att klara av organisatoriska brister. En fungerande närvård blir det nog inte förrän vi får ett tillräckligt antal kunniga anställda.

I dagens debatt har Landstingsförbundet åberopats och därför vill jag anlägga några synpunkter.

Landstingsförbundet är helt enigt om att en fungerande närvård är mycket viktig, kanske landstingens viktigaste uppgift. Vi är också eniga om att bästa möjliga kontinuitet skall eftersträvas. Man skall få möjlighet att träffa samma doktor, samma distriktssköterska och samma vårdlag såväl på läkarstationen som på sjukhusen. Detta är viktiga och bra saker.

Landstingen är ju litet olika på olika håll. Resurserna är också olika. Därför skall jag övergå till att teckna min egen idealbild. Det bör vara små läkarstationer, 3–5 läkare, ett antal distriktssköterskor och sjukgymnast. Jag anser också att det är viktigt att man i större kommuner och städer får stadsdelsbaserade enheter. Det är också bra, om det vid många av de här enheterna kan byggas upp lokala sjukhem. För att det hela verkligen skall kunna fungera behövs det också en fast anställd, kunnig personal. I stora delar av landet är det härvidlag en ganska hopplös situation. En stor del av sjukvården sköts av tvåmånadersdanskar. När 70–80-åringar i min egen hemkommun kommer från den danske läkaren kan de på skelleftebondska säga till sköterskan: Va sa doktorn? Då är det inte någon vidare bra sjukvård.

Trots allt är landstingen mycket glada över att få den här hjälpen av danska läkare. Det säger en hel del om situationen.

Självfallet skulle det vara mycket bra för den öppna vården, om personalen blev så fast att den lärde känna patienterna – familjeförhållanden, social miljö, ortens arbetsmiljöer m. m. Därigenom skulle mycket vara vunnet. Man skulle kunna ge bättre stöd och riktig hjälp. Det här gäller inte bara sett från patientens synpunkt. Enligt min mening måste det också vara bra från personalens synpunkt. Jag vågar påstå att landets alla landsting intensivt längtar efter att antalet kunniga och fast anställda distriktsläkare, distriktsköterskor och övrig personal är tillräckligt stort, så att det blir en närvård värd namnet.

Strid har nu utbrutit om ordet husläkare. För de praktiska landstingsmännen och landstingskvinnorna är den striden mindre intressant. Intressant är däremot t. ex. den skrift som en enhällig styrelse nästa månad förelägger Landstingsförbundets kongress i Borås. Det är en debattskrift om läkarstyrningsfrågor.

Intressant är också vårt arbete för att snabbt få fram fler distriktsköterskor samt de modeller för kontinuitet som Spri sedan länge har arbetat med, som håller på att vidareutvecklas och som vi är överens om att fortsätta att vidareutveckla.

Sedan vill jag ta upp den protokollsanteckning som har berörts här i några inlägg. Det gäller de överläggningar som skall hållas om kontinuitetsfrågor mellan regeringen och Landstingsförbundet. I protokollsanteckningen står bl. a. att kontinuitetsutredningen skall vara ett av underlagen. Jag tycker inte att det är något konstigt med den protokollsanteckningen. Det är ändå en rätt erfaren landstingspolitiker, Gunnar Hjerne, som har jobbat med kontinuitetsutredningen och haft en hel serie duktiga experter till sitt förfogande. Där finns naturligtvis en hel del, men det finns också saker och ting att diskutera som inte står i utredningen.

Såsom ordförande i Landstingsförbundet och även i Spri vill jag säga att vi är beredda att diskutera sakfrågor med regeringen. Vi har inlett dessa diskussioner, och enligt min bedömning går de bra. Det gäller praktiska frågor såsom hur vi snabbare än nu skall kunna öka allmänläkartillgången och det gäller organisatoriska frågor som har med jour, beredskap, patientmottagarfunktion m. m. att göra.

Till regeringen vill jag avslutningsvis säga att om vi snabbt vill skapa en fungerande närvård, måste ganska tuffa beslut fattas. Det gäller såväl landstingsvärlden som regeringen.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Det har varit en något förvirrad debatt. Jag har begärt ordet för att ingen på minsta sätt skall sväva i tvivelsmål om var moderata samlingspartiet står i denna fråga.

Från moderat håll har vi länge arbetat för att patienterna skall kunna ha en fast kontakt med en egen läkare – en husläkare om man så vill – som de har förtroende för och som är väl förtrogen med deras problem och den miljö som

de lever i. Det är, som vi ser det, en grundläggande förutsättning för en mänskligare och bättre sjukvård.

Det var också på moderat initiativ som kontinuitetsutredningen, den s. k. husläkarutredningen, tillsattes. Vi delar helt de synpunkter som har förts fram från folkpartihåll om angelägenheten i detta. Vi står också helt bakom 1976 års regeringsdeklaration, inte bara när det gäller införandet av en vårdnadsersättning till småbarnsföräldrar utan också när det gäller att "stegvis organisera öppenvården som ett system med husläkare och mindre vårdenheter".

Låt mig än en gång erinra om direktiven till husläkarutredningen: "Såväl allmänläkare och specialister inom den offentliga öppna vården som privatläkare bör kunna inordnas i systemet." Det var inte en slump att de formulerades på detta vis. utan det var för att systemet skulle kunna passa olika patienter med skilda behov – också patienter med mera ovanliga vårdbehov, som i stor utsträckning kanske bäst tillgodoses av specialister och teamen kring dem. Låt mig också erinra om att en mindre vårdenhet nära patienten i allra högsta grad kan vara just en ensampraktikermottagning.

Här har talats om *helhetssyn, kontinuitet och lättillgänglighet*. Jag skulle till detta vilja foga tre, som vi ser det, mycket viktiga begrepp, nämligen kvalitet, valfrihet och allsidighet. Kvalitet innebär bl. a. att allmänläkarutbildningen måste ges en sådan kvalitet att allmänläkarna kan klara det stora flertalet patienter. Såsom ett första steg utökades också allmänläkarutbildningen av trepartiregeringen med sex månaders långvård – detta för att allmänläkarna ännu bättre skulle kunna tjänstgöra såsom husläkare hos de äldre av oss, som ofta har sammansatta vårdproblem.

Det är vidare angeläget att NLV skyndar på sitt arbete med en översyn och kanske också med en förlängning av allmänläkarutbildningen. Det här är mycket viktigt, då efter redan fattade beslut var tredje läkare utbildas just till allmänläkare.

Det gäller också att ha hög kvalitet på distriktsvården och att, om möjligt, också ha tillgång till en barnläkare på heltid. Vart tredje besök gäller barn, vilket betyder att man redan vid en treläkarstation skulle kunna ha en barnläkare och två distriktsläkare. På det viset är det lättare att återföra barnet till den närliggande distriktsvården efter specialistbehandling på sjukhus eller kanske inom PBU. Inte minst viktigt är att man på ett tidigt stadium kan spåra barn med symtom på allvarliga psykosociala problem. Låt oss erinra oss att utslagningen hos många små barn börjar redan i ett-två-årsåldern.

När det gäller valfriheten och allsidigheten menar vi att propositionen måste kompletteras och breddas om vi skall kunna få ett husläkarsystem som stämmer överens med olika patienters olika behov och med förhållandena i olika delar av landet. Liksom övriga partier motsätter vi oss bestämt ett registreringssystem som tvingas på patienten uppifrån. Det fria läkarvalet måste vara grunden.

Vi stryker också mycket starkt under behovet av en försöksverksamhet, där man framför allt uppmärksammar vilka patientgrupper som har särskilt stort behov av en fast kontakt med en läkare eller ett vårdlag och där man

undersöker hur detta behov bäst skall kunna tillgodoses.

I många fall kan patienten få sin husläkare i och med att vi får fler allmänläkare i små vårdcentraler nära patientens bostad. Redan under trepartiregeringens tid beslöts också om en så kraftig utökning av antalet utbildningsblock för allmänläkare att vart tredje block nu är allmänläkarblock, dvs. 350 av 1 000 block. Det var det högsta antal som då ansågs möjligt med hänsyn till utbildningsresurserna och till behovet av läkare inom andra "nödlidande" specialistområden.

Det tycks framgå av propositionen – det är litet oklart – att vi redan 1985 skall ha en allmänläkare på 3 000 invånare. Det skulle innebära att varken handledande läkare eller patientunderlag skulle räcka till för att ge utbildningen, som fullgörs på underläkartjänster, den kvalitet som den måste ha. Antalet allmänläkarblock måste nämligen i så fall öka från 350 till 600.

Som jag sade vill vi också möjliggöra fler privatpraktiker, och vi vill också ha en bättre regional fördelning för att inte, som jag tidigare sagt, husläkartanken i stora delar av vårt land bara skall bli ett slag i luften.

Herr talman! Just därför att husläkartanken är så viktig får den inte förfuskas. Med god kvalitet på distriktsvården, med välutbildade allmänläkare, barnläkare och gynekologer arbetande sida vid sida minskar antalet remisser till sjukhusen och ökar förtroendet.

Herr talman! Just av omtanke om patienterna och om kvaliteten på vården efterlyser vi en komplettering av propositionen på de här berörda punkterna.

FRIDA BERGLUND (s):

Herr talman! Per Gahrton har efterlyst vad man skall säga till människorna i Övertorneå. För att ingen skall tro att det är något speciellt mystiskt som försiggår i Övertorneå, vill jag bara säga att det är vanlig primärvård man bedriver där på en vårdcentral som har haft lyckan att ha tjänsterna besatta och där man dessutom har kunnat få ett samarbete till stånd med Finland. Man har gemensam jour med Ylitornio i Finland. Detta har bidragit till att läkarna inte är så belastade med jour och att de därför stannar kvar på vårdcentralen.

Det är socialdemokraterna som i stor utsträckning organiserat primärvården i Norrbotten, så också i Övertorneå. Vi skulle kunna ha primärvård av precis samma typ överallt i Norrbotten om vi bara fick läkartjänsterna besatta och om vi hade tillräckligt med utbildad personal. Vår sjukvårdsplanering går ut på detta.

Jag skulle vilja säga att det system vi har i Övertorneå är ett konkret exempel på hur socialdemokratisk hälso- och sjukvårdspolitik kan se ut bara vi får resurser. Men jag vill upprepa att det inte rör sig om någon märkvärdig form av primärvård. Jag har inte heller hört att man i Norrbotten har kallat det här för husläkarsystem, utan det är en distriktsläkare och en vanlig vårdcentral. Det är bara här i Stockholm som man kallar det för husläkarsystem – hos oss är det inget märkvärdigt system, och vi kan klara det bara vi får resurser.

Statsrådet HEDDA LINDAHL:

Herr talman! Debatten i dag har visat att det trots allt finns en bred enighet om det angelägna i att vidta åtgärder som kan underlätta och påskynda utbyggnaden av primärvården. Jag tror att alla har talat för det här i kväll. De konkreta åtgärder som vi aviserat i propositionen har inte heller mött några invändningar i sak från utskottsmajoritetens sida.

Under debatten har Rune Gustavsson efterlyst konkreta åtgärder från regeringens sida. Flera med honom har gjort det. Jag har redovisat dessa åtgärder i propositionen, och jag har också nämnt dem i mitt inledningsanförande, men det är tydligt att det är nödvändigt att jag upprepar dem. Våra förslag till åtgärder innebär följande:

Större andel allmänläkare till allmänläkarbanan.

Kompletteringsutbildningar, som gör det möjligt för specialistläkare att övergå till allmänläkarverksamhet.

Översyn av allmänläkarutbildningen med utgångspunkt från de krav som den nya husläkarrollen kan förväntas ställa.

Ökad kapacitet för distriktssköterskeutbildning.

Professurer i primärvård och allmänmedicin.

Större utrymme för primärvård i all utbildning för vårdpersonal.

De överläggningar som på socialdepartementets initiativ pågår mellan staten, Landstingsförbundet och Spri kommer att fortsätta. Syftet med dem är att finna ytterligare vägar att förbättra kontinuiteten i vården – Börje Hörnlund uttryckte detta utmärkt, tycker jag.

Varken i motionerna eller i något av anförandena i dag har man kunnat närmare precisera vilka ytterligare åtgärder som krävs utöver dem som angivits i propositionen. Samtidigt kan jag konstatera att socialutskottets majoritet inte har utnyttjat möjligheten att ställa sig bakom de riktlinjer som innebär att primärvården successivt och i takt med ökad personaltillgång byggs ut under sådana former att varje människa som så vill skall få en egen fast läkarkontakt och distriktssköterskekontakt vid vårdcentralen. Som jag nämnde i mitt inledningsanförande tycker jag att detta är beklagligt. Allmänhetens starka krav på en egen läkare eller husläkare hade självfallet fått ytterligare tyngd, om utskottet hade slutit upp bakom detta.

I dagens debatt har man från oppositionspartiernas sida försökt göra gällande att vi i själva verket är helt överens om hur primärvården skall utvecklas framöver. Vi är visserligen alla ense om att det behövs fler allmänläkare, fler distriktssköterskor osv. – det råder inga tvivel om detta. Men grundlinjen i vår proposition är ju att primärvården måste kunna erbjuda människorna något mer än detta: de skall ha möjlighet att få en egen läkare, en egen distriktssköterska vid vårdcentralen. Jag är inte säker på att vi är överens i denna viktiga fråga. Man kan i alla fall inte utläsa det i socialutskottets betänkande, och det har inte blivit klarare på den punkten under dagens debatt, tycker jag. Men är vi överens om den här frågan är det ju bra i första hand för patienterna. Om så hade varit fallet borde det rimligen ha framgått av utskottsbetänkandet.

Jag vill också något beröra de farhågor som framförts om att svårt och

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem.
m. m.*

långvarigt sjuka samt handikappade människor inte skulle få tillgång till specialistvård. De här farhågorna har ingen som helst grund i propositionen, och jag vill väldigt gärna citera vad som står på s. 11:

”Jag delar också helt bl. a. Skaraborgs läns landstings uppfattning att kontinuiteten mellan patient och läkare är lika viktig beträffande specialisläkaren som i fråga om allmänläkaren. I ett utbyggt husläkarsystem kan man förvänta sig att patienten i första hand kommer att vända sig till sin allmänläkare. Specialistkonsultationerna blir då av vårdepisodisk karaktär. Men det är självfallet viktigt att kontinuiteten bibehålls under hela vårdepisoden. Den kan naturligtvis variera avsevärt till sin längd. I likhet med bl. a. statens handikappråd anser jag det helt naturligt att långvariga sjukdomstillstånd av svårare art kan kräva en kontinuerlig och ständig vård hos en specialist. Bedömningar av detta slag bör dock göras från fall till fall med utgångspunkt i vad som är bäst för den enskilde patienten.”

Det har också uttryckts farhågor för att vissa människor skulle komma utanför husläkarsystemet. Jag vill erinra om att vi i propositionen har sagt att husläkarsystemet kräver en viss läkartäthet. När vi har uppnått en sådan situation kommer alla att erbjudas en fast läkare. Om man sedan vill utnyttja detta erbjudande blir den enskildes sak att avgöra. Ingen kommer således att ställas utanför ett utbyggt husläkarsystem.

Beträffande angelägenheten av att ge människorna möjlighet att få en egen läkare vill jag till sist också understryka att många som behöver hälso- och sjukvårdsorganisationens tjänster i dag känner sig vilsna med avseende på vart de skall vända sig och hur de skall förfara. Det skapar en påtaglig otrygghet att hänvisas än till den ena, än till den andra läkaren och få berättas sin historia om igen. – Jag nämnde det i mitt tidigare inlägg. Detta är ett svårt kommunikationsproblem. Ett husläkarsystem skulle innebära en klar förbättring också i detta avseende. Och det förhållandet att man bygger ut primärvården vid vårdcentraler innebär inte automatiskt att man får en god kontinuitet mellan patient och en bestämd vårdgivare i form av läkare och distriktssköterska.

Till Rune Gustavsson vill jag säga att svaret är ja på frågan om citatet från det jag hade sagt i Karlskrona. Jag grundar min uppfattning om kontinuitet på att man skall ha en husläkare, som man är individuellt knuten till – och jag tycker inte att centerns linje i fråga om kontinuitet erbjuder människan en sådan möjlighet.

Genom att utskottet nu inte har velat sluta upp bakom grundtanken att göra det möjligt för var och en att få sin egen läkare, får arbetet på att förverkliga detta krav drivas vidare lokalt, dock utan det stöd som ett riksdagsuttalande skulle ha inneburit. Jag är förvissad om att detta arbete kommer att utföras med kraft och att det också kommer att ge en mänskligare, tryggare och enklare sjukvård – en när sjukvård, en vårdorganisation som har tagit intryck av patienternas och allmänhetens önskemål. Från folkpartiets sida kommer vi självfallet att på alla tänkbara sätt stödja en utveckling av sjukvården i den här riktningen.

RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Att sjukvårdsministern är så främmande för innehållet i utskottets betänkande har kanske sin förklaring däri, att det inte är färdigtryckt. Men jag rekommenderar Hedda Lindahl att läsa utskottsbetänkandet.

Svaret på min fråga var ja. Hedda Lindahl beskyller centern för att ha svikit miljontals människors förhoppning om, som hon säger, en fördjupad personlig relation mellan sjukvården och patienterna. Det finns ingen grund för detta påstående. Vi har här hela tiden talat om vårdlag. Nu får Per Gahrton och Hedda Lindahl bestämma sig för hur det skall vara. Skall det vara individuell anknytning till en speciell doktor eller skall vi ha ett vårdlag, där läkaren, sjukgymnasten och sköterskan ingår och arbetar för att få en kontinuitet?

Det är detta som vi anser vara så väsentligt, och det är detta som vi vill utveckla. Jag kan vara generös och säga att vi utvecklat propositionen på den punkten, så att det blir möjligheter till kontinuitet, genom att kräva de konkreta åtgärder som sjukvårdsministern inte lyckats prestera något förslag om i propositionen.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Statsrådet och vi är i stort överens om målet. Däremot kan jag inte inse annat än att de åtgärder som statsrådet anmält att hon ämnar vidta är både ensidiga och otillräckliga.

Statsrådet sade här att ingen hade kunnat påvisa att några ytterligare åtgärder skulle behövas. Jag tycker att vi presenterat en lång rad ytterligare åtgärder, bl. a. för att garantera en jämnare och bättre fördelning av privatpraktiker över landet. På den punkten nöjer sig statsrådet med att slå fast att det är önskvärt att antalet praktiker inte minskar. Inga aktiva åtgärder föreslås på det området.

Vi anser också att det är utomordentligt angeläget att vi får en avvägning mot andra viktiga vårdområden. Skulle vi uppnå målet med en allmänläkare på 3 000 invånare 1985, skulle antalet specialistläkare under utbildning gå ned från nuvarande 700 till ungefär 450. Det är klart att det direkt skulle gå ut över tillgången på underläkare och blivande specialister på sådana eftersatta områden som reumatologi, psykiatri, långvård, ortopedkirurgi, yrkesmedicin samt i fråga om smärtlindring vid förlossning. Detta förslag skulle vara särskilt olyckligt, eftersom vi annars med oförändrad utbildning skulle kunna nå det här målet 1987. Om vi i stället räknar in heltidsarbetande barnläkare och gynekologer i distriktsvården, skulle vi med den nuvarande allmänläkarutbildningen nå målet med en distriktsläkare på 3 000 invånare redan 1985 utan att därför behöva eftersätta de mycket angelägna vårdbehoven inom andra områden.

Vi har också efterlyst en försöksverksamhet med olika modeller – det fanns omnämnt redan i direktiven till husläkarutredningen –, och vi tycker det är viktigt. Vi har dessutom efterlyst en bättre regional fördelning, inte minst av de allmänläkare som nu i ökad ström kommer att färdigutbildas.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Jag ställde till statsrådet Lindahl en direkt fråga om var de konkreta förslagen står i propositionen. Nu får jag till svar att det inte finns några konkreta förslag. Det har bara aviserats att det kommer förslag.

Det är just detta som vi har reagerat emot. Jag har roat mig med att särskilt läsa s. 46-50. Inte mindre än åtta gånger använder statsrådet uttryck som "anmäler att", "kommer att verka för", "det finns ingen anledning att", "det är önskvärt", osv. Kan det vara mera vagt uttryckt än vad som sägs på dessa sidor? Här står ingenting konkret.

Från utskottet har vi klart och tydligt sagt att utbyggnaden av primärvården bör ske med utgångspunkt i det planeringsunderlag som finns angivet i socialstyrelsens principprogram för hälso- och sjukvård inför 1980-talet samt i skriften Primärvården - innehåll och utveckling.

Utskottet betonar också vikten av bättre kontakter mellan patienter och vårdpersonal och understryker särskilt att det inte bara handlar om kontakter med läkare. Målet bör vara att alla personalkategorier verkar i ett lagarbete där allas kunskaper och erfarenhet tas till vara och kommer till sin rätt.

Jag är övertygad om att statsrådet, när hon har haft tillfälle att läsa utskottets betänkande, kommer att finna att det klart framgår vad utskottet menar med kontinuiteten i vården och vad som krävs för att den skall uppnås.

ERIK LARSSON (c):

Herr talman! Statsrådet hyser tydligen inga farhågor för att de patienter som är registrerade hos en viss läkare blir annorlunda behandlade än de som inte är registrerade. Jag tycker emellertid att hon borde ta sig en ordentlig funderare på hur det blir med jämställdheten för patientkategorierna i den praktiska tillämpningen av detta husläkarsystem.

Statsrådet säger att en fast läkarkontakt är så viktig. Därmed menar hon väl registrering. Hon säger att var och en skall ha en egen läkare, därför att det är vad människorna vill ha. Man har tydligen i husläkarsystemet en fixering till läkaren kontra patienten som jag för min del inte kan acceptera. Jag menar att det är att hålla fast vid en förgången tid i svensk sjukvård när man så ofta och så gärna talar om att just läkarrelationen är så viktig. Det är vårdlag vi skall ha. Ett riksdagsbeslut enligt propositionen eller enligt den reservation som finns från folkpartirepresentanterna i utskottet befarar jag skulle hejda en utveckling av andra kontinuitetsformer inom sjukvården. Det skulle vara en stor olycka.

Den här sjukvårdspropositionen påminner mig om den gamla historien om att koka soppa på en spik. Spiken - namnet husläkare - har sjukvårdsministern lagt i soppgrytan. Sedan har hon lagt i stora delar av socialstyrelsens principprogram HS 80 plus delar av andra program och principuttalanden. Men soppan saknar ändå den pikanta smak som en soppa bör ha, eftersom ingredienserna bara är gamla välkända saker. Men lägg också i socialutskottets krav på ett åtgärds paket, och krydda sedan den delen väl! Då kan nog sjukvårdsministern och jag tillsammans äta den soppan med god

smak. Men spiken saknar både näring och smak – den lämnar vi kvar på botten!

Nr 163

Torsdagen den
31 maj 1979

Statsrådet HEDDA LINDAHL:

Herr talman! Nu först blev jag riktigt glad! Jag satt och tänkte, när jag hörde de olika inläggen: Här talar vi alla om hur vi skall hjälpa patienter till en bättre sjukvård. Och jag försöker argumentera för min tro på en individanknuten sjukvård. Förhandlingar mellan staten och Landstingsförbundet skall leda fram till en väg mot detta mål: en god patientkontakt, en möjlighet för människor att komma in i sjukvården och bli du med sjukvården.

Här talar ni om vårdlag. Visst är det bra med vårdlag! Jag har läst SIO-utredningen med stor behållning, och jag vill väldigt gärna att olika personalgruppers kunskap skall läggas i en pott tillsammans med patientens kunskap om sig själv och hans egna önskemål. Det är utmärkt med vårdlag, både i slutet och i öppen vård – det tycker säkerligen alla här. Men det ena utesluter väl inte det andra. Jag talar aldrig enbart om kontakten mellan läkare och patient utan alltid om kontakten mellan läkare, distriktssköterska och patient. Det är ändå den inre cirkeln, och det är där som den verkliga sjukvården försiggår från början, men sedan skall man naturligtvis utnyttja vårdlaget också.

Jag måste säga att jag är besviken på centerpartisterna. Det framgick av mitt anförande i Karlskrona. Här gick en trepartiregering enigt fram och bestämde sig för att utreda husläkarmodellen, men så hoppar centern av och fablar om sina vårdlag och tar till djupa brösttoner. Visst skall vi ha vårdlag, men vi skall ju också arbeta för den personliga och individuella anknytningen till sjukvården! Det skall vi göra tillsammans med Landstingsförbundet, som verkligen har hört undertonen i denna proposition, som folkpartiet nu ensamt har fått lägga fram.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till

1:o utskottets hemställan,

2:o utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 1 av Nils Carlshamre och Gunnar Biörck i Värmdö,

3:o utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 2 av Kersti Swartz och Per Gahrton samt

4:o motionen nr 2630 av Lars Werner m. fl.,

och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Per Gahrton begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Per Gahrton ånyo begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets

*Husläkarsystem,
m. m.*

Torsdagen den
31 maj 1979

*Husläkarsystem,
m. m.*

mening för sig. Karin Nordlander begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen angående socialutskottets hemställan i betänkandet nr 47 antar utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till reservationen nr 2 av Kersti Swartz och Per Gahrton röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit motionen nr 2630 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 36
Nej - 17
Avstår - 242

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialutskottets hemställan i betänkandet nr 47 antar utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till reservationen nr 1 av Nils Carlshamre och Gunnar Biörck i Värmdö röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till reservationen nr 2 av Kersti Swartz och Per Gahrton.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per Gahrton begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 49
Nej - 34
Avstår - 212

I enlighet härmed upplästes och godkändes följande voteringsproposition för huvudvoteringen:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 47 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till reservationen nr 1 av Nils Carlshamre och Gunnar Biörck i Värmdö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Carlshamre begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 214
Nej - 48
Avstår - 34

§ 2 Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1978/79:36 med anledning av propositionen 1978/79:208 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1978/79:208 hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen

dels att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa,

2. lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,

dels att

3. godkänna vad i propositionen förordats om prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1980,

4. godkänna vad i propositionen förordats om grunderna för regleringen av priser m. m. på sockerbetor för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1982,

5. godkänna vad i propositionen förordats om regleringen av sockernäringen för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1980,

6. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel, som inflöt under regleringsåret 1979/80 eller hade influtit under tidigare regleringsår,

7. medge att den rörliga kredit på högst 120 milj. kr. som år 1973 ställdes till statens jordbruksnämnds förfogande i riksgäldskontoret för ändamål utanför fördelningsplanen för införselavgiftsmedel fick under regleringsåret 1979/80 användas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen,

8. bemyndiga regeringen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter. m. m.

propositionen förordats träffa avtal med Svenska sockerfabriks AB och Sveriges betodlars centralförening angående fortsatt verksamhet vid sockerbruket i Karpalund.

Vidare hade regeringen föreslagit riksdagen att

9. till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 837 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:469 av Einar Larsson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att anta till motionen fogat förslag till lag om reglering av produktionen av svin, fjäderfä och ägg,
2. att godkänna de riktlinjer för styrning av animalieproduktionens utbyggnad som angetts i motionen,

1978/79:503 av Bo Lundgren (m) och Wiggo Komstedt (m),

1978/79:756 av Ivan Svanström (c), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2) hemställts att frågan om etableringskontroll för produktion av ägg, fläsk och mjölk också övervägdes,

1978/79:1001 av Nils Erik Wååg m. fl. (s),

1978/79:1449 av Eric Holmqvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 3 och 4) hemställts att riksdagen beslutade

3. att hos regeringen anhålla att jordbruksnämnden anmodades lämna en redogörelse för verkningarna vid äggproducerande företag av olika storlek och för marknaden av de differentierade avgifter som sedan den 1 januari tillämpats inom Svensk ägghandel,

4. att begära en utredning beträffande den faktiska prissättning som tillämpats av slakteriföretag vid köp av slaktsvin innan någon form av differentierade slaktavgifter fick införas.

1978/79:1456 av Gustav Lorentzon m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att fisken skulle räknas in bland de baslivsmedel som blev föremål för statliga subventioner liknande dem som tillerkändes produkter från jordbruket, som mjölk, kött etc.,

1978/79:1970 av Pär Granstedt m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde en översyn av livsmedelssubventionerna så att de bättre överensstämde med vad som var önskvärt från hälsosynpunkt och med den internationella livsmedelssituationen,

1978/79:1981 av Grethe Lundblad m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en förutsättningslös utredning om möjlig-

heterna att omfördela livsmedelssubventioneringen på ett sådant sätt att mera näringsriktiga kostvanor kunde befrämjas,

1978/79:2135 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) hemställt att riksdagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1979/80 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 100 milj. kr. minskat förslagsanslag,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2675 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen skulle besluta att momsen på baslivsmedel avskaffades fr. o. m. den 1 juli 1979 samt anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1968:430) om mervärdesskatt,

2. att riksdagen uttalade sig för slopande av hela momseffekten på livsmedel och hos regeringen begärde förslag härom,

3. att riksdagen hos regeringen begärde att en översyn och breddning av det varusortiment som ingick i begreppet baslivsmedel genomfördes, och

1978/79:2676 av Lena Öhrsvik m. fl. (s, c, m), vari hemställt att riksdagen uttalade att prisstödet inom broilernäringen skulle bibehållas där det var nödvändigt för att trygga sysselsättningen.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

dels anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1977:975) med tulltaxa,

2. lag om ändring i lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område,

dels

3. godkänna vad i propositionen förordats om prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1980,

4. beträffande styrning av animalieproduktionens utbyggnad

a) avslå motionerna 1978/79:469 och 1978/79:756, yrkandet 2,

b) avslå motionen 1978/79:1449, yrkandena 3 och 4,

5. beträffande sockerregleringen m. m.

a) avslå motionen 1978/79:503,

b) godkänna vad i propositionen förordats om grunderna för regleringen av priser m. m. på sockerbetor för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1982,

c) godkänna vad i propositionen förordats om regleringen av sockernäringen för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1980,

d) avslå motionen 1978/79:1001,

e) som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört rörande utredning om den svenska sockernäringsorganisation och struktur,

6. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel, som inflöt under regleringsåret 1979/80 eller hade influtit under tidigare regleringsår,

Nr 163

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

7. medge att den rörliga kredit på högst 120 milj. kr. som år 1973 ställdes till statens jordbruksnämnds förfogande i riksgäldskontoret för ändamål utanför fördelningsplanen för införselavgiftsmedel fick under regleringsåret 1979/80 användas av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringsen,

8. bemyndiga regeringen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i propositionen förordats träffa avtal med Svenska sockerfabriks AB och Sveriges betodlares centralförening angående fortsatt verksamhet vid sockerbruket i Karpalund,

9. beträffande anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m.

a) anse motionen 1978/79:2676 besvarad med vad utskottet anfört,

b) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2135, yrkandet 3, till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 837 000 000 kr.,

c) med anledning av motionerna 1978/79:1456, 1978/79:1970, 1978/79:1981 och 1978/79:2675, yrkandet 3, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört om viss redogörelse för effekterna av livsmedelssubventionerna,

d) avslå motionen 1978/79:2675, yrkandena 1 och 2.

Reservationer hade avgivits

beträffande styrning av animalieproduktionens utbyggnad

1. av Einar Larsson, Bertil Jonasson, Rune Johnsson i Mölndal och Anders Dahlgren (samtliga c) som ansett att utskottet under 4 a bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1978/79:469 och med anledning av motionen 1978/79:756, yrkandet 2, anta förslag till lag om reglering av produktionen av svin, fjäderfä och ägg med den lydelse reservanterna föreslagit,

2. av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Håkan Strömberg, Karl-Erik Svartberg och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 b bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1978/79:1449, yrkandena 3 och 4, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande prisreglerande åtgärder på jordbrukets område av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Håkan Strömberg, Karl-Erik Svartberg och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 9 b bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:2135, yrkandet 3, till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 3 737 000 000.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande etableringskontroll av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Varje halvår får vi i riksdagen en påminnelse om att mat är politik. Det är när vi tar ställning till det varje halvår återkommande regeringsförslaget om reglering av priserna på jordbruksprodukter. Förutom den vanliga redogörelsen av den senaste jordbruksuppställningen innehåller propositionen 208 en del intressanta upplysningar både om våra livsmedelspriser och om de mekanismer som reglerar dem. Ofta betecknar man jordbruksprisregleringen som ett svårförståeligt område, men den som vågar ge sig in i snårskogen av regleringssystem kan få ut ganska intressanta uppgifter om vår livsmedelspolitik.

I likhet med många andra länder har vi ett effektivt gränsskydd för vår livsmedelsproduktion och dess avsättning på både hemma- och utlandsmarknaden. För budgetåret 1979/80 uppgår gränsskyddet till ca 8:50 kr. per kilo kött, 4:30 per kilo fläsk och 8:00 per kilo ost. Det är verkligen tänkvärda siffror. Tillsammans uppgår avgifterna på vår införsel av jordbruksbaserade livsmedel till ca 480 milj. kr. för 1979/80, och det utgör alltså vårt gränsskydd.

Vi satsar av skattemedel under det närmaste budgetåret ca 3 808 milj. kr. för att subventionera våra s. k. baslivsmedel. Subventionerna uppgår per den 1 januari 1979 till 1:30 per liter mjölk, 2:50 per kilo ost, 3:60 per kilo kött och 1:70 per kilo fläsk.

Naturligtvis har detta stor betydelse för alla Sveriges hushåll, för konsumenterna. Men i propositionen är också infogat en redogörelse för livsmedelssubventionernas ekonomiska effekter. Den visar bl. a. att jordbruket utan subventioner skulle ha fått en mindre och en mindre lönsam produktion. Jordbruksnämnden har beräknat nettoeffekten av subventionerna för jordbruket till 200 milj. kr. i genomsnitt per år under åren 1975–1977, därför att man sluppit exportkostnader på grund av ökad konsumtion inom landet och därför att man fått bättre inkomster av sitt eget arbete och det egna kapitalet. Socialdemokraterna har i motionen 2135 ansett att denna fördel borde ha påverkat beräkningen av jordbrukarnas inkomster. Vi har föreslagit 100 milj. kr. i minskat förslagsanslag för prisreglering för budgetåret 1979/80 för att utjämna den fördel jordbrukarna har fått av en ökad konsumtion.

Med hänvisning till detta yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen 3.

Vi socialdemokrater beklagar i och för sig att man inte kan hålla nere priserna på baslivsmedel från jordbruket, men i dagens finansiella situation blir tyvärr genomslaget i priser av den senaste jordbruksuppställningen den enda möjliga lösningen. Vi får i dag ändå vara tackamma för att prisökningen vid den förra uppställningen inte blev större.

Vi är i dag återigen i gång med förhandlingar som utan tvivel kommer att medföra prisökningar. Hur stora de blir kan man först säga när förhandlingarna – som nu är i sitt slutskede – har avslutats och regeringen har tagit

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

ställning. Det ökande budgetunderskottet och den dröjande investeringsviljan i näringslivet tillsammans med en osäker konjunkturuppgång kastar sin skugga över svensk ekonomi och kräver försiktighet. Det måste också jordbrukarna förstå.

Vi har de senaste åren också lärt oss att den för priset tidigare så okänsliga konsumtionen av livsmedel nu har blivit mycket mer influerad av prisökningar och försämringar av reallönerna. En klar volymminskning i livsmedelskonsumtionen har märkts det senaste året. Vi har haft både en köttrea och ett försök till produktionsbegränsning. Det är tecken på de stora överskott som är en följd av både en ökande avkastning i jordbruket och en minskad konsumtion.

När man skall begränsa produktionen borde det – om man inte hyllar ett helt centralstyrt planhushållningssamhälle utan stannar kvar i vår blandekonomi – främst ske genom en sämre lönsamhet för alla producenter genom lägre avräkningspriser. Konsumentdelegationen har också hävdad detta. Men från jordbrukskooperativt håll har man föredragit etableringskontroll för stora anläggningar eller differentierade avgifter på produktionen, som främst drabbar medelstora och stora produktionsanläggningar. Dessa större producenter kan bl. a. genom billigare foder och billigare transporter på grund av sin större produktionsvolym och också genom att de behöver en lägre arbetsinsats per kilo hålla produktionskostnaderna nere. Därför är dessa differentierade produktionsavgifter, även om riksdagen en gång har beslutat om dem, ett tveeggat svärd i kampen mot överskottsproduktionen.

Det är enligt min uppfattning anmärkningsvärt att bl. a. de moderata ledamöterna i denna kammare och i utskottet kan gå i god för en skrivning som utan förbehåll godkänner en vidare utveckling av sådana former för produktionsbegränsning som ensidigt begränsar de större företagens lönsamhet och utveckling. Det måste kännas underligt för alla som ivrar för att bygga upp konkurrenskraften inom industrin genom ökade tekniska insatser att på det här sättet presenteras en filosofi som går stick i stäv med de strävandena.

Vi har i dag redan inom äggproduktionen avgifter som genom sin differentiering belägger de största företagen med en avgift per värphöna på 6 kr. men de minsta företagen – med upp till 1 000 höns – med ingen differentierad produktionsavgift alls. Detta för med sig – har det sagts mig – att kostnaden per kilo ägg i de största produktionsenheterna ökas med 25 öre per kilo. De hamnar alltså i en sämre konkurrenssituation än de egentligen skulle ha gjort med de kostnader de har.

Vi socialdemokrater har i reservationen 2 anlagt en mera samhällsekonomisk syn på dessa avgifter – och egentligen är den också företagsekonomiskt riktigare. Vi önskar nämligen en ständig utvärdering av erfarenheterna från systemet med differentierade produktionsavgifter på ägg för att kunna bedöma om det hindrar produktionen vid rationella och skötsamma företag, och om det hindrar en rimlig prisbildning sett från konsumenternas synpunkt.

På sikt kan nämligen dessa avgifter medföra – trots att deras syfte är att

begränsa produktionen – en ökad produktion hos mindre producenter, ökade kompensationskrav från jordbruket och ökade priser för konsumenterna. Därför, herr talman, yrkar jag på socialdemokraternas vägnar bifall till reservationen 2.

Bortsett från dessa reservationer har det gått att uppnå bred enighet om de flesta av förslagen i propositionen och också om en hel del av de många motionsförslag som framlagts under den allmänna motionstiden. Bl. a. har flera socialdemokratiska motionsförslag medfört att utskottet föreslår riksdagen att ge vissa uppfattningar till känna för regeringen. Utskottet har också besvarat en del motioner på ett positivt sätt.

Några socialdemokrater från Skåne har föreslagit en utredning om Sockerbolagets framtida organisation, egentligen en utredning om en socialisering av Sockerbolaget. Sockerbolaget har monopol på sockerframställning i Sverige, och priserna på socker fastställs ofta efter mycket svåra förhandlingar. Företagets verksamhet har också fått allt större regionalpolitisk betydelse i de södra landskapen. Utskottet uttalar sig därför enhälligt för att regeringen bör företaga en mera övergripande utredning av den svenska sockernäringsens organisation och struktur. Det är vi socialdemokrater naturligtvis tacksamma för.

Från flera partier, också från socialdemokratiskt håll, föreligger det motioner om att vidga begreppet baslivsmedel och undersöka möjligheterna att eventuellt genom ändring av subventionerna även lindra priset på grönsaker, fisk och frukt. Såväl svenska näringsexperter som socialstyrelsens hälsoupplivningsnämnd och statens livsmedelsverk har verkat för ett mera allsidigt kosthåll med mera inslag av vegetabiliska produkter. För dessa har vi i dag inte något skydd av subventioner.

Under det senaste året har en stor beredning för livsmedels- och näringsfrågor tillsatts. Med anledning av motioner i år om baslivsmedel och subventioner anser utskottet att det för kommande överväganden av frågor kring de mycket omfattande livsmedelssubventioner som vi har skulle vara av värde om riksdagen fick en mera allsidig redovisning av inte bara livsmedelssubventionernas ekonomiska effekter, utan också av deras effekter på konsumenternas val av livsmedel och på kostvanorna. Det är glädjande att enighet har kunnat nås i utskottet om att hos regeringen begära en sådan utredning. Den bör kunna berika den omfattande allmänna debatten om vår kost och kunna påskynda effektiva åtgärder för att låta hälsoupplivningen någon gång utmytna i mera konkreta åtgärder.

Socialdemokraterna hälsar också med tillfredsställelse beslutet om en förlängd verksamhet vid sockerbruket i Karpalund genom tredelat ekonomiskt ansvar, för staten, för betodlarna och för Sockerbolaget.

Det är också glädjande att jordbruksministern funnit sig kunna godta konsumentdelegationens ståndpunkt i de strandade förhandlingarna med Sockerbolaget, så att prisökningarna på socker denna gång kan begränsas till ca 14 öre per kilo.

I ett särskilt yttrande till utskottets betänkande har utskottets socialdemokratiska ledamöter uttalat att även om vi inte vill motsätta oss en reglering av

*Reglering av pri-
serna på jordbruks-
produkter, m. m.*

överskottsproduktionen av jordbruksbaserade livsmedel och därför kan acceptera en form av etableringskontroll för att få en bättre planerad hushållning, så kan vi inte godkänna den form av etableringskontroll som föreslås av centerpartiet i motionen 469 och endast vill slå vakt om och gynna en viss företagsform. Socialdemokraterna vill i stället ha en rationell jordbruksproduktion för att få låga livsmedelspriser, och en bättre planerad hushållning inom jordbruk och inom livsmedelsindustri.

Herr talman! Det är kanske på tiden att vi i Sverige börjar tala mera om en livsmedelspolitik än om jordbrukspolitik.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Låt mig först i anledning av fru Lundblads anförande bara nämna att vad gäller kravet på rationalitet och effektivitet så råder inga delade meningar. Men det förhåller sig så att inom produktionen av såväl fläsk som ägg och broiler uppnår man högsta möjliga rationalitet utan att ha enormt stora fabriksmässiga anläggningar. Man kan med t. ex. 1 000 eller 2 000 höns uppnå precis samma effektivitet och rationalitet som i en större anläggning. Man kan vid omkring 1 000 grisplatser helt och hållet utnyttja den nu kända tekniken som ger möjlighet till den billigaste produktionen. Det finns därför ingen anledning att uppmuntra att en och samma företagare lägger ett stort antal sådana enheter vid sidan om varandra. Detta inte minst mot bakgrunden att det ofta leder till en snedbalans i produktionen, som i sin tur ger negativa effekter på sysselsättningen i området. Det finns här en rad andra faktorer att ta hänsyn till, såsom omgivningshygien, frågan om gödselhantering, frågan om djurens situation i anläggningen och djurskyddet. Allt det här måste man ha med i helhetsbilden och ta hänsyn till när man tar ställning till dessa frågor.

Det svenska jordbrukets ekonomiska och sociala situation är en angelägenhet i hela folkets intresse.

Jag är mycket glad över att det bland allmänheten och i den politiska debatten råder en så positiv och enhetlig inställning som vi nu har, även om Grethe Lundblad här litet pliktskyldigt ger några pekpinnar om vad jordbrukarna borde lära sig. Om det rör sig om ca 200 miljarder, som är totalinkomsten för svenska medborgare, går av dessa pengar 6 miljarder till råvaruledet. Detta belopp skall täcka alla kostnader för markpris, konstgödsel, arbete och allt som jordbrukarna får betala för. Det är 3 %. Jag säger inte något om huruvida detta är mycket eller litet, men det ger i alla fall en bild av vad det kan betyda i det enskilda hushållet.

När jag nu uttrycker min glädje över den enigheten och över den centrala plats som det svenska jordbruket fått i allmänhetens intresse, konstaterar jag att denna proposition enligt god tradition följer upp de överenskommelser som träffats mellan jordbrukets förhandlingsdelegation och staten. Utskottet har naturligt nog inte heller haft anledning att föreslå riksdagen besluta annorlunda än vad som föreslås i denna proposition. På ett par punkter har vi emellertid gjort ett par skrivningar, som redan nämnts här av Grethe Lundblad. Jag vill dock hänvisa till de skrivningar som finns i betänkandet, så

att man inte läser ut för mycket av detta. Utskottet säger inte någonting om att Sockerbolaget skulle förstättligas. Beträffande Karpalund i Kristianstads län uttrycker vi vår tillfredsställelse över att man efter förhandlingar med regeringen lyckats trygga verksamheten och odlingen i nämnda område under de närmaste åren. Mot bakgrunden av denna skrivning i betänkandet och anförda synpunkter i övrigt nöjer sig utskottet med att säga att det finns anledning att företa en mera övergripande utredning om den svenska sockernärings framtida organisation och struktur.

Beträffande den andra skrivningen som gäller en mera allsidig redovisning av pågående överväganden rörande livsmedelssubventionernas effekter på konsumtionsinriktningen vill jag även där hänvisa till de formuleringar som finns i utskottsbetänkandet. Det kanske inte riktigt täcker de förväntningar av redovisningen som Grethe Lundblad uttalade här.

I reservationen 1 följer centern upp sitt krav om viss styrning av animalieproduktionens utbyggnad. dvs. att etableringskontroll skulle ingå som ett kompletterande styrmedel. För tids vinnande vill jag hänvisa till motion och reservation. Jag beklagar bara att vi t. v. står ensamma i denna ambition.

I reservationen 2 för socialdemokraterna ett resonemang, där man, litet förenklat, säger att differentierade slaktdjursavgifter är bra, om de är bra. Det har man ju ingen anledning att invända emot, men i sin beskäftiga nit att komma åt centern gör man en felaktig redovisning, då man säger att slakthusavgifterna tillkom framför allt på förslag av centern. Hur vill man förklara detta påstående? I varje fall vet jag att det inte förhöll sig så.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen 1 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Einar Larsson säger att jag kommit med några pekpinningar åt jordbruket. Jag har försökt att ordagrant läsa ur propositionen om vilket gränsskydd vi har. Med hänvisning till den i övrigt allmänna kostnadskamp som förs mot ökade kostnader inom andra näringar här i riksdagen är det väl ändå anmärkningsvärt att vi på detta område accepterar en så stor skillnad mellan kostnader inom landet och motsvarande kostnader utomlands. Vi har varit överens om detta. Då måste det vara oss socialdemokrater tillåtet att försöka begränsa en ytterligare kostnadsexplosion genom att försöka se till att produktionen i Sverige inte beläggs med ytterligare avgifter, som kan medföra att priserna på våra viktiga livsmedel stiger ännu mer.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisternas krav på att mervärdskatten på livsmedel skall slopas är fortfarande högaktuellt. Trots att inflationen inte varit fullt så våldsam under 1978 som under 1977, 7,3 resp. 13,0 % ökning av

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

den allmänna prisnivån, så är den fortfarande så hög att den åstadkommer en minskning av reallönerna för den stora massan av löntagare. Detta påpekas ju också i propositionen i avsnittet om livsmedelssubventionernas effekter.

Den kraftiga prisökningen på livsmedel under 1977 – 17,2 % – har under 1978 ersatts av en lägre ökningstakt på 4,8 %. Men när det gäller baslivsmedel, så har dessa trots subventionerna ökat mera i pris än varor i allmänhet – med hela 8,3 %.

Den utvärdering av livsmedelssubventionernas effekter som gjorts av jordbruksnämnden visar också att subventionerna, utom då det gäller mjölken, inte på långt när kompenserar momseffekten. För ost, fläsk och kött ligger subventionerna på omkring 11–12 % – detta att jämföra med en momseffekt på nära 21 %. Jordbruksnämnden understryker också att de gjorda beräkningarna av hur konsumtionen påverkas av subventionerna endast kan betraktas som grova uppskattningar. Så har mjölken exempelvis subventionerats med 44 %, men konsumtionsökningen uppskattas till endast 11 %. Jordbruksnämnden drar slutsatsen att konsumtionen av mjölk är nästan helt okänslig för prisförändringar. Även för övriga subventionerade baslivsmedel är konsumtionsstabiliteten påfallande.

Detta stämmer väl överens med vad vänsterpartiet kommunisterna alltid har hävdat. Varje familj behöver en viss kvantitet grundläggande livsmedel. Denna kvantitet måste inhandlas även om priserna varierar inom ganska vida gränser. Höga livsmedelspriser medför att en större del av inkomsten går åt till mat. Ju lägre den sammanlagda familjeinkomsten är, desto större relativ betydelse får matkontot. Det finns således få områden inom skattesystemet där orättvisan mellan olika inkomstgrupper är mera uppenbar än på livsmedelsområdet. Ett avskaffande av mervärdeskatten på livsmedel eller ökade subventioner för att erhålla samma effekt är därför åtgärder som får direkt omfördelande verkan mellan olika inkomstgrupper.

Sedan är det inte riktigt korrekt, som det står i utskottsbetänkandet, att vpk begärt att mervärdeskatten på livsmedel skall tas bort fr. o. m. den 1 juli 1979. Vi har begärt att momsens på baslivsmedel skall bort eller att motsvarande subventioner skall införas från detta datum – detta just med hänsyn till den stora vikt som dessa livsmedel har. Det är varor som folk måste ha, och därför är en sänkning av priserna i just den varugruppen viktig. På sikt bör all mervärdeskatt på livsmedel tas bort, och det är vårt andra krav i den här frågan.

Det är ett dåligt argument som skatteutskottet använder och som jordbruksutskottet hänvisar till, att den här förändringen är olämplig att genomföra på grund av att det skulle försvåra mera långsiktiga överväganden om en reformering av skattelagstiftningen. Så oöverskådligt som vårt skattesystem är och så litet som har kommit ut av de skatteutredningar vi haft torde det aldrig bli lämpligt om man, som skatteutskottet föreslår, skall vänta tills man får en bättre överblick. Att man alltid har avvisat vpk:s förslag med samma motivering gör inte argumentet bättre. Det finns andra länder där man just undantagit livsmedel från mervärdeskatt, så skattetekniskt är det ingen omöjlighet. Det finns, som jag sagt tidigare, få om ens några områden

inom skattesystemet där man mera direkt kan bedöma verkan av en reform än när det gäller att avskaffa moms på mat.

Vpk har också i en särskild motion yrkat att begreppet baslivsmedel skall breddas till att omfatta nya varugrupper, t. ex. fisk. Det kravet finns också med i partimotionen i anslutning till den här aktuella propositionen. Utskottet har i det här sammanhanget relativt utförligt behandlat detta krav i samband med övriga motioner, där det krävs att livsmedelssubventionerna skall utnyttjas till att åstadkomma bättre kostvanor. Man har också uttalat att den tillsatta beredningen för livsmedels- och näringsfrågor bör uppmärksamma frågan och att det är önskvärt att riksdagen får en allsidig redovisning rörande livsmedelssubventionernas effekter på konsumtionsinriktning och kostvanor. Vi ser detta som ett framsteg och avvaktar därför resultatet av denna redovisning, som bör kunna ge nytt underlag för kravet på en breddning av vad som skall räknas till baslivsmedel.

Jag vill härmed yrka bifall till motionen 2675 yrkandena 1 och 2.

BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! I regeringens proposition 1978/79:208 läggs fram förslag till den närmare utformningen av prisregleringen på jordbruksprodukter under regleringsåret 1979/80. Regeringsförslaget överensstämmer med vad statens jordbruksnämnd i samförstånd med lantbrukarnas förhandlingsdelegation och nämndens konsumentdelegation förordat. Utskottet biträder regeringens förslag till alla delar.

Med anledning av motionen 1978/79:1001 och den i propositionen föreslagna prövningen av de tekniska och ekonomiska möjligheterna att tillvarata etanol ur sockerbetor finner utskottet att det vore av värde med en mera övergripande utredning om den svenska sockernäringsens framtida organisation och struktur.

Livsmedelssubventionernas inverkan på våra kostvanor tas upp i flera motioner. I propositionen redovisas jordbruksnämndens undersökningar och försök till analys av hur konsumtionen av vissa livsmedel kan ha påverkats av livsmedelssubventionerna. Vidare söker man belysa skillnaden mellan det totala subventionsbeloppet och hur mycket konsumenternas utgifter för subventionerade livsmedel kan ha minskat. Utskottet påminner om att regeringen tillsatt en beredning för livsmedels- och näringsfrågor. Riksdagen bör få en redovisning av beredningens arbete, anser utskottet, varvid också livsmedelssubventionernas inverkan på konsumtionsinriktning och kostvanor förhoppningsvis ytterligare kan belysas.

Vid utskottets betänkande är fogade tre reservationer, varav en från centerpartiledamöterna i utskottet. I denna tar man upp frågan om e.able-ringskontroll för att förhindra alltför snabb utbyggnad av animalieproduktionen i landet.

Genom 1977 års beslut i riksdagen om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken öppnades möjligheter för att genom särskilda åtgärder åstadkomma en styrning av animalieproduktionens utbyggnad. Riksdagens beslut innebär att differentierade avgifter skall tas ut inom slaktsvins- och äggproduktionen i

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

lägen då pristryckande överskott föreligger.

Som redovisas i propositionen har jordbruksnämnden beslutat att fr. o. m. den 1 januari 1979 ta ut en differentierad avgift på innehav av värphöns. Vidare har jordbruksnämnden anmält att det i samband med utarbetandet av ett system med differentierade produktionsavgifter på fläsk visat sig att de administrativa svårigheterna har varit större än vad man tidigare hade kunnat förutse. Jag anser att det är av vikt att systemet med differentierade avgifter, som det ju finns principbeslut om, först får prövas som produktionsdämpande medel.

Motionsyrkanden om etableringskontroll fanns med även vid behandlingen 1977 av riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken. Dessa yrkanden avvisades då. Något nytt har knappast framkommit som motiverar att riksdagen nu skall besluta i reservationens riktning. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under mom. 4 och avslag på reservationen 1.

I reservationen 2 från de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet framhålls att noggranna överväganden måste föregå utarbetandet av det system med differentierade produktionsavgifter på fläsk som man avser att tillämpa när pristryckande överskott finns på marknaden. Detta vill man ge regeringen till känna.

Som tidigare sagts har jordbruksnämnden redovisat att det finns svårigheter, när man går i närkamp med dessa frågor. Jag vill påstå att socialdemokraternas önskemål om noggranna överväganden motsvaras av det arbete som av allt att döma pågår i jordbruksnämnden. Reservationen avstyrks således.

Beträffande reservationen 3 från socialdemokraterna i utskottet, vari föreslås en minskning med 100 milj. kr. av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, vill jag påpeka att en sådan minskning av anslaget skulle ta merparten av den anslagshöjning som regeringen har föreslagit i förhållande till innevarande budgetår. Det kan inte vara rimligt att minska anslaget, om man är med på att godkänna vad regeringen i övrigt föreslår på jordbruksprisregleringens område.

Herr talman! Jag yrkar beträffande jordbruksutskottets betänkande 1978/79:36 bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

ERIC HOLMQVIST (s):

Herr talman! Låt mig först säga att jag inte är någon vän av detaljregleringar inom näringslivet, varken inom jordbruket eller på annat håll.

Under min tid som jordbruksminister – det ligger ju rätt långt tillbaka i tiden – försökte jag så långt möjligt att utveckla samma förutsättningar för jordbruket som för näringslivet i övrigt. Av många skäl är vi ändå överens om att vi måste acceptera ett prisregleringssystem. Det har lagts ned stora ansträngningar på att göra det så ändamålsenligt som möjligt.

Under den tid då jag sysslade med de här frågorna var utgångspunkterna tre: systemet skulle medverka till att ge konsumenterna tillgång till bra livsmedel till skäliga priser, jordbrukets utövare skulle tillförsäkras en skälig levnadsstandard och en effektivisering inom näringen skulle eftersträvas.

Jag beklagar att under den borgerliga regeringspolitikens tid – en epok som vi hoppas snart är slut – har konsumentintressena skjutits åt sidan på ett ganska uppscendeväckande sätt.

Vi vet ju alla att när det nya jordbruksbeslutet fattades uttalade sig majoriteten för ett enda huvudmål, nämligen att jordbrukarna skulle beredas skäliga inkomster. Det andra var så att säga underordnade mål. Jag beklagar att den nuvarande jordbruksministern inte har varit så vidsynt att han återställt den, enligt min mening, naturliga balans som rimligtvis bör finnas mellan konsumenternas och producenternas intressen på det här området. Därför kan jag instämma med Grethe Lundblad när hon beklagade att inte folkpartister och moderater har funnit anledning att vid utskottsbehandlingen ta ställning för konsumenterna.

Det är onckligen motiverat att orientera sig om hur det här nya och ingripande teoretiska systemet beträffande äggproduktionen verkar. Som Grethe Lundblad sade kan det när det gäller de större företagen inom produktionen betyda en kostnadsbelastning på 25 å 30 öre per kilo. För mig är kanske inte detta det allvarligaste. Redan då det gäller ett familjeföretag där man och hustru gemensamt arbetar och produktionen är specialiserad kan systemet drabba mycket hårt. Ta ett fall då en person har en besättning på 5 000 värphönor. Det är inte så märkvärdigt, utan rör sig om ett relativt litet familjeföretag. I detta fall blir det en merkostnad på ca 12 000 kr. om året. Jag föreställer mig att det kan vara ganska svårt för denna producent att utan vidare acceptera sådana kostnadsökningar. Den som inte har någon rationell produktion utan bedriver äggproduktion vid sidan av jordbruk eller annan verksamhet slipper däremot helt att bidra till finansieringen av överskottet, vilket ju är meningen.

Är det nu meningen? Det är för mig litet oklart. Man har sagt att man vill bidra till att begränsa överskottet, men det förefaller av diskussionen som om systemet skall vara så utformat att det pressar vissa företag men gynnar andra typer av företag.

I någon tidning läste jag ett uttalande att systemet var misslyckat, därför att man inte hade kunnat stoppa de stora producenterna utan de levde kvar. Är syftet i så fall att slå ut de största och effektiva företagen? Syftar systemet till att göra det verkligen svårt och omöjligt för de producenterna och avskräcka andra från att utvidga sina företag eller gå in för specialiserad produktion? Dessa frågor har vi ställt i en motion, som samtliga socialdemokrater från Skåne har skrivit under. Det är ingenting nytt med specialiserad produktion i vårt land. Vi har i motionen pekat på hur det skånska jordbruket varit en inkörsport för ny teknik, för nya grödor och inte minst för specialiserad produktion inom jordbruksnäringen. Vad jordbruksutskottet nu har tagit upp till behandling är mer eller mindre raffinerade metoder för att stoppa en sådan utveckling i framtiden.

Det som har skrivits i den skånska motionen är ingalunda till för att komma åt familjeföretagen – det vill jag betona. Mycket få företag ligger egentligen utanför familjeföretagens ram på detta område. Som jag redan har konstaterat kommer många familjeföretag att drabbas hårt av detta förslag.

---

*Reglering av pri-
serna på jordbruks-
produkter, m. m.*

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

De flesta specialiserade företagen finns i Skåne inom ägg- och fläskproduktionen. Detta är ingenting nytt. Såsom jordbruksminister för 15 år sedan hade jag tillfälle att besöka många av dessa företag, specialuppfödare och producenter. Man kan därför fråga sig om avgiften verkligen är till för att sätta stopp för sådan verksamhet.

Det sägs också att systemet är ett led i strävan att skydda familjejordbruk och ett stöd i regionalpolitiken. I bygder med begränsade möjligheter skall man tydligen få bättre förutsättningar för produktion på dessa områden. Produktionen skall ske i mindre skala såsom ett komplement eller tillskott till jordbruksproduktionen.

Möjligen kan det bli så, men är det verkligen den rätta vägen att driva regionalpolitik? Hittills har ju förhandlingarna om priserna på jordbruksprodukter inte haft ett sådant syfte. Såvitt jag kan se är inte heller någonstans i tidigare beslut uttalat att detta skall inrymmas inom prispolitikens ram.

Varför skall förutseende och handlingskraftiga jordbrukare – jag kan säga i Skåne men det gäller också på andra håll – bära kostnaderna för regionalpolitiken? Hur många miljoner kronor kommer ett sådant här system att flytta över från skånska jordbruk till svaga bygder? Det vore intressant att få veta det. Att det rör sig om belopp på miljontals kronor är helt klart. Frågan är bara hur många miljoner det rör sig om. Nog hade det väl funnits viss anledning, jordbruksministern och ordföranden i jordbruksutskottet, att ge oss besked på den punkten? Tycker ni verkligen inte att det skulle vara av visst intresse att få veta vilka verkningar man fått i det avscendet?

I den här motionen tar vi också upp frågan om samverkan mellan jordbrukspolitik, förädlingsindustrier, transportkedjor, handel och forskning samt därtill också frågan om konsumentrepresentationen i jordbruksnämnder och olika regleringsföreningar. Jag skall självfallet inte gå in på de frågorna, eftersom de skall behandlas under nästa punkt på dagordningen. Men jag vill säga att vi motionärer ser ett samband mellan regleringsåtgärderna och det svenska näringslivets förutsättningar att kunna utvecklas och hävda sig inte minst i internationell konkurrens. Vår uppfattning är nämligen, och med det skall jag sluta, att vi i detta trots allt lilla land med begränsade resurser måste se till att vi på alla områden tar till vara utveckling och förutsättningar till framsteg. Det är fel att se problemen från snäva gruppintressen – det må vara förmenta jordbrukarintressen eller intressen för andra grupper. Försök inte radera ett företag, därför att det är för effektivt och därför att det utgör för hård konkurrens mot ett annat företag. Det finns andra vägar att gå om man skall lösa det problemet. Ställ i stället frågan hur vi skall kunna ordna så, att resurserna blir tillvaratagna för stora och små företag och för olika företagstyper samt hur vi skall kunna åstadkomma effektivitet och möjligheter till överlevnad för vårt näringsliv.

Jag har, låt mig säga det, herr talman, inte så stora förhoppningar att de borgerliga ledamöterna när vi diskuterar dessa frågor vill tillämpa det synsätt som exempelvis Gösta Bohman gav uttryck för i denna talarstol när vi för några timmar sedan diskuterade principer för näringslivet och önskvärdheten av frihet för utvecklingen. Jag har inte förhoppningen att det här skall

övertyga så många, utan tror att man är ganska hårt uppbunden av de ställningstaganden som gjorts i utskottet, vilket jag beklagar.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2. som har avgivits av Svante Lundkvist m. fl.

FINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att Eric Holmqvist imponerats av effektiviteten och rationaliteten när det gäller animalieproduktion i stor skala. Det kan finnas anledning till det. Jag tror inte att jag här har någon möjlighet att ta ur honom den övertygelse som han här gett uttryck för. Jag vill ändå i samband med Eric Holmqvists anförande peka på några fakta som jag tycker bör vara med i den här bilden.

Jag tror att det är helt riktigt att tillvarata rationalitet, effektivitet och vidare utveckling. Låt mig slå fast detta för att undvika missförstånd. Men för mycket och för litet skämmer allt. Man måste ta hänsyn till helhetsbilden. En alltför långt driven animalieproduktion i fabriksmässig skala för ändå med sig en del nackdelar. Eric Holmqvist nämner själv önskemålet om bra livsmedel. Det är inte helt säkert att konsumenterna längre accepterar hela skalan av produkter som riktigt bra livsmedel. Den debatten är ju i gång och man bör ta hänsyn till den, men jag skall inte ge mig in i den nu. Det är inte helt säkert att djurvännerna i alla lägen accepterar dessa principer, vilket man inte kan bortse ifrån.

Den regionalpolitiska bedömningen, säger Eric Holmqvist, hör inte hemma här. Jo, det gör den. De senaste besluten som fattats angående jordbruket – det gäller såväl beslutet om nya riktlinjer som andra beslut – genomsyras av den nya principen att de regionala myndigheterna skall ha en helhetsbild, så att man även vid ställningstagandet till statligt kreditstöd eller rätten att förvärva mark får med den regionalpolitiska bedömningen.

Låt mig också kortfattat kommentera Eric Holmqvists tal om att man genom detta raserar företag. Det handlar inte om att radera företag. Även de stora företagen är ju intresserade av en jämn prisbildning, och därför accepterar de också, om de är förnuftiga, att de måste avsätta vissa medel till en fond som skall kunna jämna ut svackorna i prisutvecklingen.

Vi har redan sett avskräckande exempel på hur utvecklingen kan bli. Exempelvis broilernäringen, som ju gick ifrån det aktiva familjejordbruket, fick utvecklas till att nästan helt och hållet driva produktionen i fabriksmässig skala. Vi fick plötsligt en mycket stor tillgång på denna produkt, som inte var så åtråvärd som man hade räknat med. Det innebar våldsamma prisfall och utomordentligt stora bekymmer för hela denna stora näring, vilket slutligen ledde till att samhället fick gå in med stöd i olika sammanhang för att klara sysselsättningen på de orter som berördes.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag vill helt kortfattat kommentera Eric Holmqvists anförande i de delar det gällde styrningen av animalieproduktionen.

Eric Holmqvist inledde sitt anförande med att säga att han icke var någon

Torsdagen den
31 maj 1979

*Reglering av priser
på jordbruks-
produkter, m. m.*

vän av detaljregleringar. Där är vår uppfattning gemensam. Jordbruksutredningen diskuterade ganska utförligt möjligheterna till en styrning av animalieproduktionen, och i full enighet avvisade utredningen tanken på en etableringskontroll. När det gällde införandet av differentierade avgifter för ägg- och fläskproduktionen var det däremot utredningens enhälliga uppfattning att man i ett läge där ett pristryckande överskott föreligger skulle kunna tillgripa etableringskontroll som ett medel för att låta de stora producenterna ta på sig en större andel av de exportkostnader som följer av ett överskott.

Jag vill understryka att utskottsmajoritetens skrivning på den här punkten är ett direkt återgivande av vad som sades dels av utredningen, dels i det jordbrukspolitiska beslutet i december 1977.

Skälet för önskemålet att styra animalieproduktionen är att vi i vårt land har ganska stora områden, där förhållandena för jordbruket är sådana att det bör finnas möjligheter för de små enheterna att bedriva även animalieproduktion. Det är alldeles uppenbart att om vi får så stora enheter att de täcker en stor del av det svenska avsättningsutrymmet, då uppstår svårigheter för de familj jordbruk som behöver utrymme för animalieproduktion.

Därtill kommer, som redan har påpekats av jordbruksutskottets ordförande, att rationaliseringsvinsterna i stort sett är uppnådda i och med att man beträffande fläskproduktionen har kommit upp i en storlek på kanske 800, 900 eller 1 000 platser per anläggning. Därmed bortfaller enligt min mening det tyngsta argumentet som Eric Holmqvist anförde här, nämligen att det skulle vara ett konsumentintresse att främja mycket stora anläggningar. Rationaliseringsvinsten får man utan sådana utanläggningar, och till detta kommer de hänsyn som jag tycker att man bör ta till djurskyddsintresset.

Herr talman! Detta var bara några reflexioner med anledning av Eric Holmqvists anförande när det gäller styrningen av animalieproduktionen. Jag vill avsluta med att säga att vi i propositionen helt följer upp det uttalande som jordbruksutredningen gjorde och som fick stöd av riksdagen i beslutet i december 1977, då även socialdemokraterna i stort sett ställde sig bakom tankegångarna i båda dessa avseenden.

ERIC HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra om att det i betänkandet som låg till grund för det jordbrukspolitiska beslutet fanns en socialdemokratisk reservation som gällde frågorna inom det här området – det fanns fler än en f. ö.

Jag vill också säga att varken det resonemang som förs av jordbruksministern eller det som förs av jordbruksutskottets ordförande håller. Är det så lyckligt att man skulle nå upp till full effektivitet i företag av den storleksordning som här anges, då finns det ju inte skäl för att ta ut en mycket högre avgift av dem som har större produktion. Då kommer de att bli väldigt hårt pressade – det måste vara uppenbart.

Jag tycker inte att vi skall ta in djurskyddssynpunkterna i detta sammanhang. Det finns andra organ som bevakar dem. Tillsynen skall naturligtvis vara inträngande och lika ordentlig, om vi skall vara tillfreds med den,

oavsett vem som har djurhållningen.

Det skulle ha varit angeläget att få ett svar på den fråga jag ställde – om det inte måste vara viktigt för Einar Larsson och andra att få vetskap om hur mycket detta betyder i ökade pålagor i ett område av landet där vi redan har sysselsättningssvårigheter. Även de större företagen har ju människor anställda. Deras arbetsinkomst är värdefull. De företagen betalar också sociala avgifter och har ur den synpunkten kanske vissa svårigheter att konkurrera med familjeföretagen. Men nog är det angeläget för en bygd där ett sådant här företag verkar att det blir bestående. Jag tycker alltså inte att man utan vidare skall utgå från att de företagen kan få sjunka tillbaka, även om de inte orkar med pålagorna. Det skulle ha varit ganska intressant att åtminstone få en utfästelse på den punkten, innebärande att man inte syftar till att slå ut företagen. Men jag vet inte hur man i övrigt skulle kunna motivera avgiften i fråga om man inte har det syftet – utslagning.

Det finns naturligtvis fler frågor som skulle kunna tas upp i det här sammanhanget, men jag hinner inte med det. Jag bestrider dock att vi någonstans har talat om att prisförhandlingarna också skall innesluta ett hänsynstagande till regionalpolitiken. Det är för mig någonting nytt. Jag kan ha förbigått det. Jag är väl medveten om att det finns andra medel varigenom man skall främja en sådan utveckling på alla håll i landet – men det är för mig en nyhet att man i jordbruksprisförhandlingar skulle ta med också det som en faktor i bilden. Jag är fortfarande tvivlande på den punkten.

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna starkt betona att det inte handlar om att företag skall slås ut. I de resonemang som jag själv har fört med många stora producenter har det framgått att de uppfattar det som ett visst stöd att man har en viss styrning av produktionens omfattning. I den händelse produktionen får en sådan obalans att priset faller – vilket exempelvis har skett inom broilerproduktionen – drabbas nämligen företaget självt av mycket större bekymmer än den här avgiften, som man i långa stycken är enig om. Det är ändå företagarna tillsammans som betalar, som en viss försäkring för att kunna hålla balans i produktionen. Jag tror faktiskt att det är riktigt att den som är mest vållande till en överproduktion också får ta den största kostnaden för en sådan. – Kanske blotta möjligheten att införa denna styrning har haft den psykologiska effekten att man lugnat ned sig litet grand när det gäller etablering av anläggningar på den nivå där det kan bli risk för överproduktion.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Systemet med differentierade avgifter innebär inte att man slår ut några företag. Det innebär bara att man i ett läge med ett pristryckande överskott låter de största och bärkraftigaste företagen ta på sig en något större del av exportkostnaderna.

Eric Holmqvist talar om hänsyn till sysselsättningsmöjligheterna – och det är givet att vi skall ta sådana hänsyn när det gäller jordbrukspolitiken. Men

Torsdagen den
31 maj 1979

*Reglering av priser
på jordbruks-
produkter, m. m.*

just i de områden där de största anläggningarna hamnar är ändå sysselsättningsvårigheterna i regel mindre än i de delar av vårt land där vi har de små jordbruksenheterna, där det är glesbygd och risk för ytterligare avfolkning.

ERIC HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar fortfarande att jordbruksministern har den mer begränsade synen på dessa frågor och diskuterar hur vi skall omfördela inom jordbruket. Han har tydligen inte någon som helst tro på värdet av att vi ligger framme i den internationella konkurrensen. Det är ganska farligt för familjeföretagen om den uppfattningen skulle få spridning att man inte kan konkurrera med andra företag. Hittills har det – jag tror med all rätt – hävdats att familjeföretagen har stora möjligheter att ge oss produkter till låga priser.

Men här talar man ändå för att lägga hårda avgifter på de stora företagen. Syftet tycks vara att få dem att avstå från att producera så mycket. Man anser tydligen att de kan bära en kostnad som ligger 25 à 30 öre högre per kg. Man kan då ställa frågan: Hur skulle det bli för konsumenterna om produktionen var ordnad på det sättet? Naturligtvis skulle man då få billigare produkter. Jag vill inte påstå att det är så, men konsekvenserna av resonemang blir att man börjar fråga sig om det verkligen är riktigt från konsumentsynpunkt att vi gör denna begränsning när det gäller företagen.

Om Einar Larssons resonemang, att det hela syftar till att hindra nyproduktion, hade varit riktigt, så är det ändå ett faktum att systemet slår på de företag som redan finns och som kanske funnits under årtionden. De kommer plötsligt att belastas med mycket betydande kostnader i förhållande till andra. Jag uppfattar det som en ganska stor orättvisa att de kan ställas i en sådan situation. Jag har naturligtvis inte någon större känsla för den typen av företagare än för andra, men jag anser att det, när vi inför sådana här regleringar, är mycket viktigt att vi aktar oss för att få sådana verkningar som inte överensstämmer med principer som vi i övrigt hävdar.

Om det hade varit så att detta system endast verkar i situationer med pristryck, hade det varit en annan sak. Men observera att priserna på äggen i dag ligger över den nedre prisgränsen, trots att vi har detta system. Det har alltså inte använts för att skydda priserna, utan det har använts i annat syfte.

Talmannen anmälde att Einar Larsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till utskottets talesman. Det gäller behandlingen av motionen 2676 från socialdemokrater, centerpartister och moderater i mitt hemlän. Vi har där tagit upp frågan om fortsatt pristöd till broilernäringen. Regeringen har ju haft allvarliga funderingar på att dra in

det här prisstödet på 20 milj. kr. men har backat något efter påtryckningar från de anställda i branschen.

I propositionen finns inte klart uttalat att stödet skall finnas kvar och då självfallet inte hur stort det skall vara. I stället finns följande formulering: "Om ett fortsatt stöd till broilernäringen anses behövt efter den 1 juli 1979 får en viss omfördelning av livsmedelssubventionerna övervägas."

Detta anser vi motionärer vara oklart och tånjbart.

Det bidrar inte till att stilla den oro som spritt sig hos de anställda i branschen sedan regeringens planer på indragning av prisstödet blev kända. Det är inte heller ett uttryck för en vilja till samordning av samhällets olika stödinsatser för denna näring.

Branschen har under flera år brottats med problem. Stat och kommun har då medverkat både vid etableringar och rekonstruktioner av företag. Förändringar av prisstödet kan ej godtas om de innebär att alla tidigare satsningar skulle vara bortkastade.

Ivo Foods anläggning i Kristvallabrunn, Nybro kommun, skulle bli direkt nedläggningshotad om prisstödet upphör. Efter långa förhandlingar och med hjälp av statliga lån och kommunala subventioner kom man förra året ännu fram till en lösning som tryggade sysselsättningen vid den här anläggningen. F. n. har man där 135 anställda.

En planerad utbyggnad hos Guldfågeln i Mörbylånga kommun kommer dessutom att skjutas upp.

Vi förutsätter i motionen att konstruktionen av samhällets stöd till broilernäringen blir sådan att olika stöd samordnas, att drastiska förändringar undviks och att sysselsättningen tryggas. Vår hemställen är därför att riksdagen skall uttala att prisstödet inom broilernäringen skall bibehållas där det är nödvändigt för att trygga sysselsättningen.

Utskottet håller med om att drastiska förändringar skall undvikas och att sysselsättningen skall tryggas och säger: "Den önskvärda omställningen bör genomföras med beaktande härav." Omställningen syftar då på en anpassning av produktionen till avsättningsutrymmet.

Det är ett mycket bra uttalande, precis vad vi har önskat i motionen. Och då kanske någon undrar varför jag tjarar om det här prisstödet. Jo, utskottets uttalande resulterar bara i konstaterandet att motionen därmed bör kunna anses besvarad.

Jag vill då fråga utskottets företrädare: Vilken betydelse har ett uttalande av utskottet som inte har status av ett tillkännagivande? Innebär det att jag kan lugna de 135 anställda i Kristvallabrunn?

Utskottet fortsätter att uttala sig i frågan i den följande meningen: "Utskottet har därför ingen erinran mot att som i propositionen anförs visst fortsatt stöd efter den 1 juli 1979 övergångsvis tillförs broilernäringen genom viss omfördelning av livsmedelssubventionerna."

Min fråga till utskottets talesman blir då: Vad innebär "visst fortsatt stöd", vad innebär "övergångsvis" och vad innebär "viss omfördelning"?

Torsdagen den
31 maj 1979

---

*Reglering av pri-
serna på jordbruks-
produkter, m. m.*

EINAR LARSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall försöka svara på Lena Öhrsviks frågor. De kommer som en ganska underbar och samtidigt hårdhänt demonstration av de problem som kan uppstå och som jag tidigare har försökt förklara för Eric Holmqvist, när en animalieproduktion blir ensidigt fabriksmässig och ökar till en nivå som konsumtionen inte når upp till. Man kan då inte avsätta sina produkter utan drabbas av mycket större prissänkningar än en liten slaktdjursavgift eller en kläckningsavgift, och en hel bygd råkar i svårigheter.

I det läget har samhället gått in med visst stöd åt broilernäringen. Det gavs med förbehållet att man skulle försöka omstrukturera näringen och anpassa den till marknaden. Detta har man ännu inte lyckats göra, och man behövde därför fortsatt stöd. Jag, och kanske även andra utskottsledamöter, trodde att det var nödvändigt att ge broilernäringen ett fortsatt prisstöd på 20 milj. kr. Utskottet har emellertid funnit att företrädare för branschen vid förhandlingar med regeringen har förklarat att de kan nöja sig med ett något lägre belopp, vilket jordbruksministern kan verifiera om han så önskar. Utskottet har därför nöjt sig med att uttrycka förhoppningen att den önskvärda omställningen leder till resultat och att de anställdas sysselsättning tryggas.

LENA ÖHRSVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker inte att jag fick något tillfredsställande svar på frågan om jag kan lugna de 135 anställda i Kristvallabrunn.

Jag vet att det nyligen har träffats en överenskommelse om en nedskärning av antalet kycklingar med ett par miljoner om året för att inte nya överlager skall skapas. Har man därmed uppfyllt kraven för att få prisstödet i fortsättningen också?

Jag har inte hört talas om att man skulle nöja sig med ett mindre belopp; jag har fått den uppfattningen att man i första hand vill slå vakt om det stöd som i dag utgår och helst vill ha ett större belopp.

AXEL KRISTIANSSON (c):

Herr talman! Jag skall alldeles rakt ut ställa en fråga till Grethe Lundblad. Det är möjligt att det var ett hörfel – eller hörde jag rätt när jag tyckte att Grethe Lundblad sade att jordbruket med anledning av livsmedelssubventionerna borde avstå från 100 milj. kr. av avtalade priser? Jag kanske kan få ett svar på den frågan först, så skall jag återkomma senare.

Sedan var det intressant att höra Eric Holmqvist ånyo tala i jordbruksfrågor. Jag måste säga som svar på hans tal om att konsumenterna under den borgerliga regimen hade kommit i kläm att i det avseendet var det nog värre när socialdemokraterna regerade. Jag är alldeles övertygad om att ifall Eric Holmqvist "läser litet bakåt i tiden", finner han att vi hade den allra största stegringen av livsmedelspriserna under början av 1970-talet, alltså efter hans avgång från jordbruksministerposten. Det var då som vi fick de verkligt stora prisökningarna, men de var alldeles ofrånkomliga för att vi skulle kunna ha något jordbruk kvar i det här landet. – Det är bara ett konstaterande som jag

gör; det kan med siffror bevisas.

Jag konstaterar att Eric Holmqvist ingenting lärde under den tid då han var både inrikesminister och försvarsminister och sysslade med regionalpolitik och försvarspolitik. I båda sammanhangen är det naturligtvis väsentligt att det finns en livsmedelsproduktion och att det finns människor i alla delar av landet. Det är väl av alla omvittnat att utan ett jordbruk som grund är det omöjligt att driva någon annan verksamhet heller. Särskilt gäller detta i de norra delarna av landet.

Eric Holmqvist säger sedan att det naturligtvis inte skall vara så att skåningarna skall behöva avstå pengar till norrlänningarna. Ja, men det förhåller sig ju faktiskt tvärtom i dag – det är så det nuvarande kompensationsystemet tillämpas. Från jordbrukets sida har vi försökt att i förhandlingarna inför jordbruksnämnden få ett annat sakernas tillstånd, men vi har inte lyckats särskilt bra. Kompensationen för kostnadsökningen inom uppsamling och förädling slås ut generellt, churu kostnadsökningarna är mycket större i de norra delarna av Sverige. Ett litet avsteg från detta gjordes visserligen för ett par år sedan, men det behövs återkommande justeringar. Här går allt mer pengar, som jordbrukarna i de norra delarna av Sverige skulle ha haft, ner till skåningarna. Detta är ett obestriddigt faktum.

Eric Holmqvist var också en god advokat – och det var inte oväntat – för storproduktionen. Han frågade om det verkligen var meningen att stoppa den helt. Det är naturligtvis inte meningen. – Detta svar gäller också Grethe Lundblad. Jag tror inte heller att de som etablerade sig som storproducenter på Eric Holmqvists tid har någon anledning att klaga i dag; de lever faktiskt, tror jag, ekonomiskt ganska gott. Anläggningarna som de har är efter dagens mått billiga nu, och de fick ju dessutom subventioner till uppförandet av dem.

Vi kan ta exemplet med 5 000 höns som familj jordbrukaren betalar 12 000 kr. för. Vet Eric Holmqvist att han innan vi införde den differentierade avgiften betalade 10 000 kr. i s. k. kläckningsavgift? Det är alltså 2 000 kr. i ökad avgift. Den tidigare kläckningsavgiften togs ju bort i och med att den differentierade avgiften infördes. Det är alltså på sin höjd 2 000 kr. mer, och ingalunda 12 000 kr. mer, som den här familjen betalar nu.

Sedan kan man fråga: Vad är rationellt och vad är samhällsekonomiskt riktigt? Samhällsekonomiskt riktigt är naturligtvis att lägga produktionen där man har icke fullt utnyttjad arbetskraft, alltså på familj jordbruken. Det råder väl inget tvivel om detta. Och i vad det gäller stordriftsfördelarna är det belagt av dem som studerat dessa att man inte behöver komma upp i fantastiskt stora tal förrän man har uppnått dem. Men man kan undra om det är samhällsekonomiskt riktigt och vettigt att i dessa oljebristens tider exempelvis torka gödseln. Det måste man göra på Aniagra – om man skall bygga ut storföretaget till det dubbla, vilket Eric Holmqvist tydligen vill. Jag kan aldrig tänka mig att det kan vara ekonomiskt. Å andra sidan ger en spridd animalieproduktion möjligheter att utnyttja gödseln från både höns och svin – konstgödseln stiger ju i pris allteftersom priset på olja ökar.

Man kan vidare fråga – och jag tror att Einar Larsson var inne på detta – om

Torsdagen den
31 maj 1979

Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

konsumenterna kommer att acceptera sådana livsmedel. Man måste sannolikt i många lägen använda antibiotika och dylika saker för att kunna klara produktionen i denna skala. Det allra yttersta exemplet är att Aniagra vill torka gödseln för att sedan kunna använda den till foder. Jag undrar just hur konsumenterna reagerar den dag då vi skall utfodra våra djur med gödseln från hönsen – det tycks ju vara den högsta visdomen.

Vad gäller storproduktionsavgiften för svin, som riksdagen beslutat om, så förhåller det sig ju faktiskt så att det fanns ingen reservation från socialdemokraterna när beslutet fattades. Det finns ett yttrande där man accepterar beslutet, men man vill, som det heter, följa utvecklingen. Det är vad som finns där.

Det är sagt att förfarandet skall tillämpas endast den gång man behöver ta in pengar för att klara exportkostnader. Jag kan i det sammanhanget säga, med anledning av att Grethe Lundblad tyckte att priserna var så höga, att i dag är detta inget problem, för vi har exportavgift fr. o. m. denna vecka på fläsk. I annat fall skulle fläsket försvinna till Japan.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande Axel Kristianssons första fråga kan jag säga att socialdemokraternas krav på en minskning av anslaget till prisreglerande åtgärder är ett led i vår allmänna besparingsmotion till riksdagen i år för att få en begränsning av statens utgifter. Och eftersom det, som framgår på s. 35 i propositionen, är klart ådagalagt genom en utredning av jordbruksnämnden att jordbruket under åren 1975–1977 per år haft ökade inkomster med 200 milj. kr. på grund av subventionerna, så ansåg vi att i ett läge där man måste begränsa statens utgifter var det befogat att man minskade jordbrukarnas inkomster med 100 milj. kr. per år, när de ändå fått ut så mycket mer av systemet med subventioner.

Då det gäller diskussionen om de differentierade produktionsavgifterna skulle jag ändå vilja säga att meningen var ju att de skulle sättas in där pristryckande överskott fanns. Men när differentierade produktionsavgifter beslöts på ägg, så fanns det egentligen inte något sådant överskott, utan priserna var mycket höga, och endast genom ingripande från konsumenthåll fick man priserna sänkta.

När man sänkte priserna ökade konsumtionen. Det var alltså den mekanism man skulle ha i gång – genom sänkta priser skall vi få ökad konsumtion och på det sättet få bort överskotten.

Däremot har det ju blivit på det sättet, sedan man infört den differentierade produktionsavgiften på ägg, att priserna har höjts ytterligare. Om det sedan kommer att innebära att produktionen minskar vet vi ingenting om i dag, men det finns en viss risk att den inte gör det. Jag tror därför fortfarande att det bästa sättet att minska de stora överskotten är att hålla priserna låga.

ERIC HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara notera att Axel Kristiansson väl knappast tillförde debatten någonting nytt och väsentligt som jag har anledning att

bemöta. Att han gav mig en skopa ovetv så här retroaktivt lämnar jag därhän. Jag tänker inte ta kammarens tid i anspråk med att diskutera det.

Nr 163

Torsdagen den
31 maj 1979

AXEL KRISTIANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall heller inte uppta kammarens tid genom att diskutera mera med Eric Holmqvist. Det var dock en tillfredsställelse att få säga det jag sade.

*Reglering av pri-
serna på jordbruks-
produkter. m. m.*

Man må tycka vad man vill, Grethe Lundblad, men när Grethe Lundblad har ett mandat i jordbruksnämnden som förhandlare skall rimligtvis kravet på de 100 miljonerna i avdrag framföras där. Sedan Grethe Lundblad har godkänt ett avtal där skall i varje fall inte hon här i riksdagen säga att nu tar vi tillbaka 100 miljoner. Det må vara andra fritt att göra det, men inte Grethe Lundblad.

Jag vill därtill framhålla att det så länge jag minns varit sed – detta gällde även under Eric Holmqvists tid som jordbruksminister, och det vill jag hålla honom räkning för – att man inte tagit tillbaka någonting som konsumenter och producenter via jordbruksnämnden kommit överens om.

Den differentierade avgiften på ägg, som påstås betyda så mycket, betyder egentligen inte mer än netto 15 öre, för man betalar ju en avgift dessförinnan på 2 kr. per höna. Och det tror jag att vederbörande klarar av, så effektiva som de lär vara. Den differentierade avgiften ersätter ju kläckningsavgiften.

GRETHE LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad vi i dag behandlar, Axel Kristiansson, är budgetåret 1979/80. Dessa 100 milj. kr. hänför sig alltså till kommande tidpunkt.

När det gäller produktionsavgiften har vi inte protesterat mot det tidigare systemet med en kläckningsavgift som var lika för alla. Vi ansåg att det kunde vara riktigt för att dämpa överskottet. Vad vi i dag beklagar är att den s. k. differentierade produktionsavgiften på något vis straffbelägger mycket rationella och lönsamma företag, som kan hålla konsumentpriserna nere. Det tycker vi är felaktigt.

AXEL KRISTIANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara tillrättalägga en sak. Den tidigare avgiften uttogs inte av alla. Det fanns då en nedre gräns på 500 höns, och den är nu flyttad till 1 000 höns.

FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för detta inlägg i debatten, som jag faktiskt inte hade tänkt göra. Men efter Eric Holmqvists debattinlägg under hans inlägg på den jordbrukspolitiska arenan kan jag inte undgå att delta i debatten.

Under efterkrigstiden har vi tre gånger fastlagt en ny jordbrukspolitisk målsättning. Den första varade i 20 år, och den andra varade i 10 år. Om man skall dra några slutsatser av framför allt Eric Holmqvists inlägg i debatten men även av Grethe Lundblads – som jag inte skall ta upp tid med att

Torsdagen den
31 maj 1979

---

*Reglering av pri-
serna på jordbruks-
produkter, m. m.*

kommentera – kan man fråga sig om den senaste jordbrukspolitiska målsättningen bara skall räcka ett år.

Jag ansåg mig föranledd att gå in i denna debatt av att Eric Holmqvist sade att han aldrig har hört talas om att regionalpolitiken skulle ha något med jordbrukspolitiken att skaffa. Nej, det har han troligtvis inte hört talas om. Men jag skall kort och gott läsa upp vad som stod i jordbruksutskottets betänkande när vi för drygt ett år sedan antog den jordbrukspolitiska målsättning som nu gäller. Jag citerar från s. 16 i jordbruksutskottets betänkande 1977/78:10.

”Mot bakgrund av bl. a. den geografiska utbredningen finns det enligt jordbruksministern anledning att markera jordbruksnäringens regionalpolitiska betydelse.”

Detta lades fast i jordbruksutskottets betänkande. För mig var det den kanske väsentligaste delen av den nya jordbrukspolitiken. För den jordbrukspolitiska målsättning som lades fast 1967, då Eric Holmqvist – om jag minns rätt – var jordbruksminister, tog inga som helst hänsyn till att ett jordbruk kunde ha någon regionalpolitisk uppgift. Tvärtom – och det har jag flera gånger tidigare sagt från denna plats – gick bl. a. lantbruksnämnden i Norrbottens län, när bönderna från inlandet frågade varför man där inte fick någon form av stöd eller medverkan från lantbruksnämnden för att klara jordbruket, gång efter annan ut och sade ifrån: Vi har inga mandat att föra någon jordbrukspolitik i inlandet. Det var lantbruksnämndens uppgifter, som den gång efter annan lade fast. Och anledningen var den jordbrukspolitiska målsättning som vi då hade, där jordbruket som sagt inte hade någon uppgift eller betydelse ur regionalpolitisk synpunkt.

Efter hand har man faktiskt kommit underfund med jordbrukets betydelse från regionalpolitisk synpunkt – och vi har varit helt överens om den. För att bevisa detta vill jag citera ur den socialdemokratiska reservationen 1 när vi antog den nuvarande jordbrukspolitiska målsättningen. Socialdemokraterna hade då några reservationer, men det bör sägas att målsättningen antogs under mycket stor enighet – det sades också från socialdemokratisk sida. Men som vanligt fanns det vissa detaljfrågor där man hade olika åsikter. Men på denna punkt, som togs upp i reservation nr 1 på s. 41 i jordbruksutskottets betänkande, sade socialdemokraterna exakt följande:

”Jordbruket skall rationaliseras med samhällets stöd. Familj jordbruket kommer under den tid vi kan överblicka” – och jag tror att reservanterna menade mer än ett år – ”att vara den dominerande företagsformen. Stöd skall utgå till brukare av mindre enheter där detta motiveras av sociala och regionalpolitiska skäl.”

Om Eric Holmqvist inte har vetat om det förut hoppas jag att han kontrollerar mina uppgifter genom att läsa de här avsnitten i jordbruksutskottets betänkande. Sedan hoppas jag att vi slipper att höra mer att regionalpolitiken skall bedrivas på andra sätt än med jordbruk och framför allt att vi slipper höra att man slussar pengar från Skåne för att hålla ett jordbruk vid liv i Norrland.

ERIC HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag är, kammarledamöter, ledsen över att två av mina gamla trätobroder från min tid som jordbruksminister tagit så illa vid sig av att jag varit med som motionär i en jordbruksfråga. Jag beklagar att debatten inte är så fri att de skånska riksdagsmännen skall kunna anföra synpunkter som vi vet är vanliga inte bara bland konsumenter; också bland producenterna i Skåne finns det många som har synpunkter just av det slag vi har framfört i den här debatten.

Jag har inte för avsikt att ta upp någon retroaktiv debatt om hur jordbrukspolitiken har varit eller hur den kan bli i framtiden. Jag tror att jordbruksministern, som lyssnade till mitt anförande, kan vitsorda att vad jag sade var att man vid *prisförhandlingarna* inte tidigare har lagt in några regionalpolitiska bedömningar och haft dem som förevändning för prissättningen. Det är bara på den punkten jag har gjort invändningar. I övrigt har jag tvärtom understrukt att det finns flera inslag inom jordbrukspolitiken som har regionalpolitisk betydelse. Jag är inte så okunnig att jag inte vet om det.

Jag har som sagt inte anledning att förlänga debatten. Jag vill bara ge förklaringen att jag tillsammans med mina partivänner från Skåne tagit upp en fråga som för oss är angelägen. Att den inte är lika angelägen för andra är att beklaga. Men vi måste ha rätten att yttra oss utan att därför bli utsatta för förolämpningar för att vi deltar i debatten.

FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag har aldrig ifrågasatt Eric Holmqvists rätt att yttra sig eller att motionera. Men om man går upp i en debatt och gör uttalanden om att det slussas miljoner kronor från det skånska jordbruket upp till Norrland, då förbehåller jag mig rätten att tala om ungefär hur det ligger till. Jag behöver inte upprepa vad Axel Kristiansson nyss sade om hur prispolitiken i dag verkar.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Einar Larsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Einar Larsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 163

Torsdagen den
31 maj 1979

---

*Reglering av pris-
serna på jordbruks-
produkter, m. m.*

Nr 163

Torsdagen den
31 maj 1979

*Reglering av pri-
serna på jordbruks-
produkter, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 36 mom. 4 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Einar Larsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Einar Larsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 214
Nej - 74
Avstår - 10

Mom. 4 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 36 mom. 4 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155
Nej - 142
Avstår - 1

Mom. 5-9 a

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Grethe Lundblad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 36 mom. 9 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Svante Lundkvist m. fl.

Vissa jordbrukspolitiska frågor

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Grethe Lundblad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 142

Mom. 9 c

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 9 d

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2675 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 36 mom. 9 d röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2675 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 286
Nej - 12

§ 3 Vissa jordbrukspolitiska frågor

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1978/79:37 med anledning av motioner om vissa jordbrukspolitiska frågor.

I detta betänkande behandlades motionerna 1978/79:755 av Gunnar Nilsson (s) och Knut Johansson (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen anhålla att en utredning tillsattes med uppgift att behandla de i motionen angivna frågorna rörande jordbrukarnas inkomstföljksamhet och markpriserna,

1978/79:979 av Anders Dahlgren m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde förslag om kostnaderna för anlåtande av avbytarservicen inom jordbruket vid inkallelse till militär repetitionsutbildning i enlighet med vad som anförts i motionen.

1978/79:995 av Einar Larsson m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde en utredning angående jordbruksproduktionens sårbarhet och försörjningsberedskapen i fråga om livsmedel i enlighet med vad som anförts i motionen.

1978/79:1449 av Eric Holmqvist m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1, 2 och 5) hemställdes att riksdagen beslutade

1. att konsumentrepresentationen i jordbruksnämnden skulle utökas,
2. att konsumentrepresentationen i de sju regleringsföreningarna skulle utökas med två ledamöter i varje förenings styrelse,
5. att anhålla att regeringen genom ett lämpligt organ främjade en ökad samverkan mellan jordbruk, industri, förpacknings- och frys företag samt handel och forskning i avsikt att främja export och marknadsföring av därför lämpliga jordbruksprodukter, och

1978/79:1457 av Svante Lundkvist m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utökningen av representationen för allmänintresset i jordbruksnämndens styrelse,
2. att hos regeringen begära en utredning om konsumentdelegationens ställning, sammansättning och resurser, i enlighet med vad som anförts i motionen, varvid utredningen också borde pröva möjligheterna till ett vidgat konsumentinflytande i de olika regleringsföreningar som skötte jordbruksprisregleringens praktiska hantering.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med anledning av motionen 1978/79:755 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anförde om viss undersökning om jordbrukarnas inkomstföljsamhet och markpriserna,
2. beträffande konsumentrepresentationen i statens jordbruksnämnd, m. m. avslå motionerna 1978/79:1449, yrkandena 1 och 2, samt 1978/79:1457,
3. med anledning av motionen 1978/79:1449, yrkandet 5, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anförde om främjande av avsättning och export av vissa jordbruksprodukter,
4. med anledning av motionen 1978/79:995 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anförde om viss undersökning rörande livsmedelsberedskapen vid avspärrning, m. m.,
5. med anledning av motionen 1978/79:979 som sin mening ge regeringen

till känna vad utskottet anfört om förslag rörande kostnaderna för avbytare för jordbrukare vid militär repetitionsutbildning.

Nr 163

Torsdagen den
31 maj 1979

---

*Vissa jordbrukspo-
litiska frågor*

Reservation hade avgivits av Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Karl-Erik Svartberg och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen skulle beträffande konsumentrepresentationen i statens jordbruksnämnd, m. m. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanternas anfört med anledning av motionerna 1978/79:1449, yrkandena 1 och 2, samt 1978/79:1457.

ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 37 behandlas bl. a. tre socialdemokratiska motioner, som tar upp frågor som sammanhänger med hur jordbruksförhandlingarna sker och hur underlaget för dessa skall se ut. Utgångspunkterna för den socialdemokratiska jordbrukspolitik som skall ligga till grund för dessa prisförhandlingar har bl. a. redovisats i det särskilda yttrande som fanns till föregående punkt på dagordningen. Jag ber här att bara få hänvisa till detta yttrande.

I motionen 755 av Gunnar Nilsson och Knut Johansson begärs en utredning som kartlägger markprisernas roll i jordbrukspolitiken. Här har utskottet enhälligt och tillfredsställande föreslagit riksdagen att en utredning skall komma till stånd i motionens anda. Däremot är det inte tillfredsställande att utskottets borgerliga majoritet på nytt vill avstyrka socialdemokraternas krav på en förstärkning av allmänintresset i jordbruksnämndens styrelse och en utredning om konsumentdelegationens ställning i syfte att förstärka konsumentintressets roll i denna liksom i regleringsföreningarna. Detta krav har konkret rests i den socialdemokratiska utskottsgruppmotionen 1457 liksom i motionen 1449 av Eric Holmqvist m. fl. De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet har följt upp dessa krav i en särskild reservation, som jag härmed ber att få yrka bifall till.

Utöver vad som anförs i reservationen vill jag framhålla följande.

De båda motionerna av Gunnar Nilsson och Eric Holmqvist kan sägas skildra situationen i de egentliga jordbruksbygderna i vårt land. Eric Holmqvists motion gäller den utpräglade jordbruksbygden i Skåne. Vad som inte kommer fram i dessa motioner är den tilltagande spännvidden inom jordbrukspolitiken till följd av utvecklingen i de egentliga glesbygderna, där jordbrukets roll från produktionssynpunkt är betydligt mindre men där jordbrukets relativa roll i sysselsättnings- och regionalpolitiken blivit allt viktigare, inte minst därför att andra alternativa sysselsättningsmöjligheter inte står till buds. Denna roll har ökat mycket kraftigt i betydelse under det senaste decenniet i takt med att industrin inte längre kan erbjuda nya arbetsmöjligheter och att glesbygdens överlevnadsmöjligheter har framstått som allt viktigare.

Tillkomsten av Norrlandsstödet, det regionalpolitiska jordbruksstödet och nu senast det samordnade glesbygdssstödet är bl. a. stadier i denna utveckling.

Torsdagen den
31 maj 1979

*Vissa jordbrukspo-
litiska frågor*

Det är viktigt att kostnaderna för dessa regionalpolitiska satsningar klart redovisas och inte tillåts påverka livsmedelsprisernas utveckling såsom sker i jordbruksförhandlingarna. I annat fall riskerar vi att det högrationella jordbruket erhåller inte avsedda inkomstillskott. Successivt bygger vi i jordbrukspolitiken in en allt större spänning mellan samhällets åtgärder för att utveckla ett rationellt jordbruk, som ger så låga livsmedelspriser som möjligt, och samhällets ambition att hålla sysselsättningen uppe och bygger vid liv. Denna spänning aktualiseras bl. a. vid hanteringen av de spannmålsöverskott och andra överskott som blir en följd av vår nuvarande jordbruksproduktion och som måste avsättas – huvuddelen på utlandsmarknaden till lägre priser än vad som erhålls inom landet.

Samtidigt med denna utveckling växer kraven på att vårt jordbruk skall omställas till en annan energihushållning, att den kemiska bekämpningen skall tas bort och att användningen av handelsgödselmedel minskas. Detta är krav som måste balanseras mot de effekter de har på livsmedelsprisernas utveckling. Vi kan räkna med att på 1980-talet kommer dessa problem att växa i betydelse när det gäller jordbrukspolitiken.

Ytterligare ett område, där utvecklingen under 1980-talet kan komma att erbjuda överraskningar men som i nuvarande läge är utomordentligt svårbedömbart, är försörjningssituationen i u-länderna. Kommer deras jordbruk att klara det mål som livsmedelkonferensen i Rom satte upp 1974, nämligen sin egen försörjning, och får vi i anledning av detta betydligt svårare att avsätta våra överskott? Hittills finns det inte mycket som stöder tanken att de kommer att klara sin försörjning, men utvecklingen kan förvisso erbjuda överraskningar.

Den här skisserade bilden, med en tilltagande kritik mot utvecklingen inom det högmekaniserade jordbruket, både från konsumentgrupper och miljövänner, spänningen mellan det högrationella jordbruket och det regionalpolitiska jordbruket, överskottsproblemen, livsmedelssubventioneringen och de globala försörjningsproblemen understryker vikten av att den jordbrukspolitik som bedrivs omfattas med förståelse och har stöd av breda konsument- och löntagargrupper. Mot denna bakgrund framstår det som ännu mera motiverat att allmänintresset och konsumentintressena får en starkare ställning i de organ som praktiskt handlägger dessa frågor – jordbruksnämndens styrelse, konsumentdelegationen och regleringsföreningarna. Och det borgerliga motståndet mot våra krav på dessa områden framstår när man ser dessa perspektiv som ännu mera obegripligt än under tidigare år.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen vid betänkandet nr 37 när det gäller konsumentrepresentationen i statens jordbruksnämnd m. m. och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Åke Wictorsson har litet otur, eftersom han målar upp denna för jordbruket dystra och pessimistiska bild just efter det att vi fått

meddelandet om att det numera uttas exportavgifter på fläsk på grund av att det kan exporteras till goda priser. Jag är inte riktigt säker på att det är rätt att förfalla till dessa pessimistiska tongångar. Det kan hända att de spannmålsöverskott som Åke Wictorsson talar om efter hand, tack vare den höga teknik, rationalitet och livsmedelshygien som vi har i vårt land, kommer att kunna omvandlas till animaliska produkter och kanske rent av säljas till vettiga priser till konsumenter som behöver dem bättre än vi.

Vi måste däremot naturligtvis med allvar möta den av Åke Wictorsson upptagna diskussionen om huruvida vi i framtiden kan tillåta användning av bekämpningsmedel i samma utsträckning som nu. Det är kanske framför allt jordbrukarna och deras medhjälpare som möter dessa problem i sitt arbete. På den punkten kan det tänkas att vi i viss mån får ompröva de jordbrukspolitiska riktlinjerna. Jag vill nämna detta, eftersom det av debatten verkar som om jordbrukarna själva hade ett slags egoistiskt intresse av att använda denna teknik. Det har de verkligen inte. Men det kan inte heller vara deras uppgift att betala den kostnad som skulle uppstå om man väljer en ny teknik.

Låt mig beträffande utskottets betänkande säga att utskottet på ett par punkter har välvilliga skrivningar med anledning av väckta motioner. Åke Wictorsson har redan kommenterat några sådana skrivningar. Jag skall dessutom nämna att utskottet med anledning av motioner från centern har beslutat förorda att riksdagen uttalar sig för en utredning om livsmedelsförsörjningen från beredskapssynpunkt och av vår sårbarhet i detta avseende.

Beträffande konsumentdelegationens ställning, som kommenteras i den socialdemokratiska reservationen, vill jag nämna att delegationen under 1978 ändå har fått en viss förstärkning av sitt sekretariat. Dessutom vill jag hänvisa till att utskottet skriver att det sedan riktlinjerna antogs hösten 1977 och utskottet då tog ställning till konsumentdelegationens sammansättning inte har tillkommit några nya faktorer, som har givit utskottet anledning till någon ny bedömning på denna punkt.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på den socialdemokratiska reservationen.

ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Om den förändringen av förutsättningarna har inträffat att fläsk nu kan säljas med förtjänst, förändrar det inte på något sätt betydelsen av att jordbruksnämnden och konsumentdelegationen utformar en förnuftig prisreglering. Mitt resonemang om dessa frågors ökande betydelse påverkas alltså i och för sig inte av denna förändring utan kvarstår med oförminskad kraft.

Vidare säger Einar Larsson att han har velat betona att jordbrukarna inte har något egoistiskt intresse av att behålla de kemiska bekämpningsmedlen och av att använda handelsgödsel i övermått. Det kan hända, men nog är det litet förunderligt att Einar Larsson med hjälp av andra ledamöter i jordbruksutskottet när vi där har krävt en utredning om möjligheterna att begränsa handelsgödselanvändningen har avvisat den tanken. Det är svårt att då

Torsdagen den .
31 maj 1979

*Vissa jordbrukspo-
litiska frågor*

komma ifrån misstanken att det finns någon form av egenintresse i detta sammanhang.

Einar Larsson säger också att det inte har inträffat någonting nytt sedan 1977 och att den borgerliga majoritetens ställningsstagande därför kvarstår oförändrat. Jag har pekat på några faktorer som ändock tillkommit i denna bild och som klart förändrar bedömningen av den vikt och betydelse som förhandlingsarbetet i statens jordbruksnämnd har. Dessa förändringar motiverar och understryker vårt krav på en förstärkning av allmänintresset i jordbruksnämnden liksom på en utredning om konsumentdelegationen och regleringsföreningarna.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Åke Wictorsson gör sig skyldig till en felaktig redovisning när han säger att utskottet har avvisat kravet på undersökning av möjligheterna till begränsning av användningen av kemikalier i jordbruket. Vi har inte avvisat kravet utan hänvisat till den nyligen tillsatta naturresurs- och miljöutredningen, som har mycket omfattande direktiv och också kan göra specialutredningar. Med tanke på den utomordentligt tunga socialdemokratiska representationen i den utredningen borde man kunna ha förtroende för den och i första hand låta den pröva, om inte det här arbetet kan utföras inom ramen för utredningen. Det betyder inte att vi definitivt har avvisat denna tanke, men vi har velat hänvisa till utredningen. Vi tror alltså att frågorna kan prövas där.

ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag har hört sekretariatets redogörelser för arbetet inom naturresurs- och miljöutredningen. Av dessa redogörelser framgick att vad man i bästa fall kunde vänta som resultat av utredningen var ett handlingsprogram om det fortsatta utredningsarbetet. Med den takten i utredningsarbetet, Einar Larsson, kommer vi att få vänta mycket lång tid, innan det över huvud taget blir någon utredning om och utvärdering av handelsgödselns betydelse och påverkan inom jordbruket och möjligheterna att begränsa hanteringen.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Svante Lundkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Åke Wictorsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 37 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Svante Lundkvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Åke Wictorsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 155
Nej - 139

Mom. 3-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 4 På förslag av talmanen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 5 Talmanen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle trafikutskottets betänkanden nr 18 och 27 samt utrikesutskottets betänkande nr 33 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 23.22.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 163

Torsdagen den
31 maj 1979

---

*Vissa jordbrukspo-
litiska frågor*